

B 373/38/1

A CISZTERCI REND
BUDAPESTI I. KERÜLETI
SZENT-IMRE-FÖGIMNÁZIUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE.

1914—1915.

A TANÁRI KAR KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL KÖZLI :

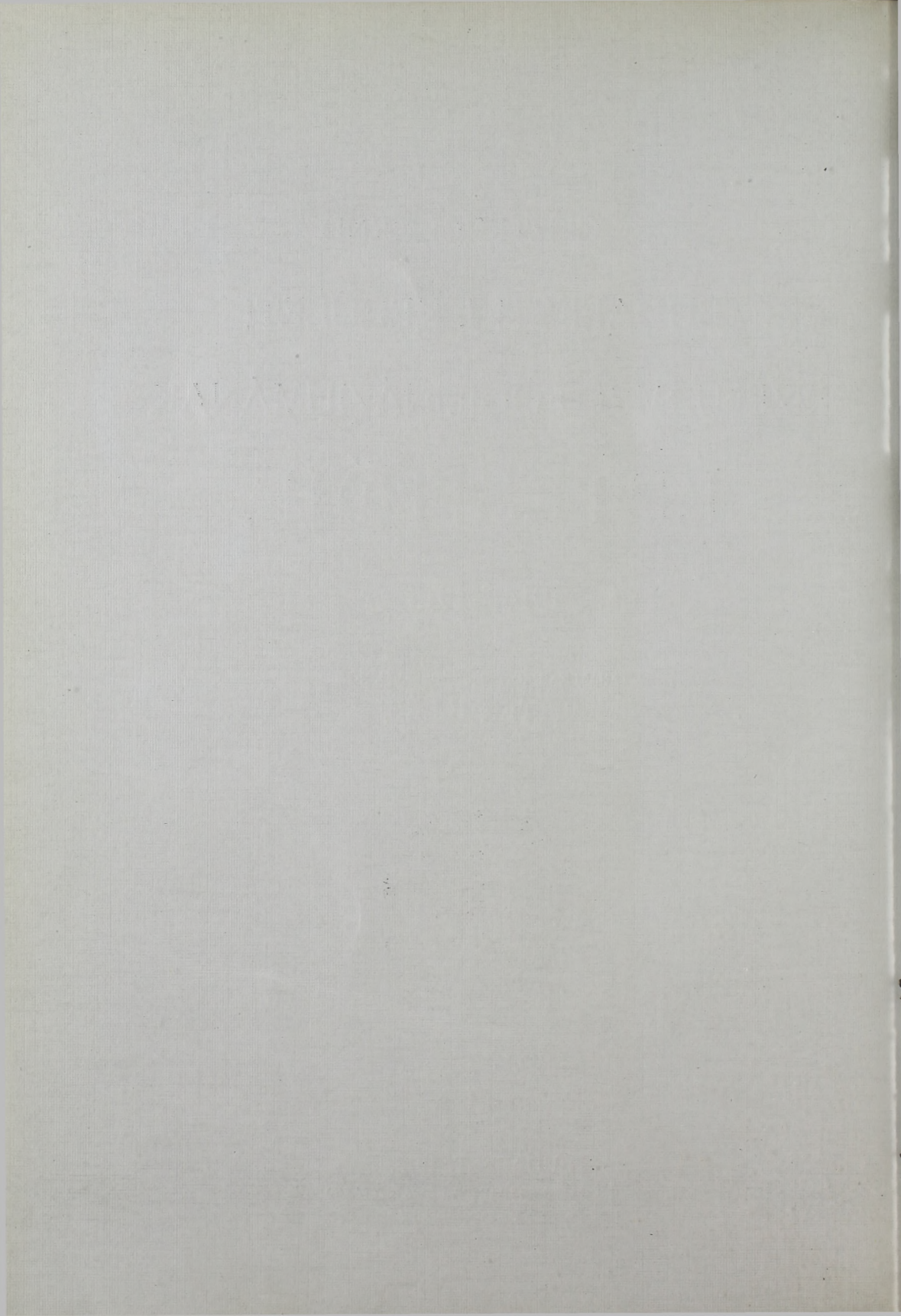
BITTER ILLÉS,
IGAZGATÓ.

BUDAPEST, 1915.

„ÉLET” IRODALMI ÉS NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Kiadja a magyar ciszterci Rend.

A CISZTERCI REND
BUDAPESTI I. KERÜLETI
SZENT-IMRE-FÖGIMNÁZIUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE.

1914—1915.

A TANÁRI KAR KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL KÖZLI :

BITTER ILLÉS,
IGAZGATÓ.

BUDAPEST, 1915.

„ÉLET“ IRODALMI ÉS NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Kiadja a magyar ciszterci Rend.

Tartalom.

I. Tanári kar	1
II. Végzett tananyag	3
III. Beszámoló az 1914—15. iskolai évről	9
A) Történeti adatok	9
B) Az intézet működése	14
1. Testi nevelés (torna, alkoholelles küzdelem, egészségügy)	14
2. Értelmi nevelés (tanítás, könyv- és szertárak, kirándulások)	19
3. Erkölcsi nevelés (vallásos és erkölcsi nevelés, fegyelem, szülőkkel való érintkezés, ünnepélyek)	24
C) a) Segélyezett, b) ösztöndíjas, c) jutalmazott tanulók	39
D) A hatóságoktól érkezett fontosabb rendeletek	42
E) A tanulók érdemsorozata	44
F) Statisztikai kimutatás	50
IV. A jövő (1915—16.) iskolai évben használandó tankönyvek jegyzéke	54
V. Tájékoztató a jövő év kezdetére	56

Table of Contents

1	Introduction
2	Chapter I
3	Chapter II
4	Chapter III
5	Chapter IV
6	Chapter V
7	Chapter VI
8	Chapter VII
9	Chapter VIII
10	Chapter IX
11	Chapter X
12	Chapter XI
13	Chapter XII
14	Chapter XIII
15	Chapter XIV
16	Chapter XV
17	Chapter XVI
18	Chapter XVII
19	Chapter XVIII
20	Chapter XIX
21	Chapter XX
22	Chapter XXI
23	Chapter XXII
24	Chapter XXIII
25	Chapter XXIV
26	Chapter XXV
27	Chapter XXVI
28	Chapter XXVII
29	Chapter XXVIII
30	Chapter XXIX
31	Chapter XXX
32	Chapter XXXI
33	Chapter XXXII
34	Chapter XXXIII
35	Chapter XXXIV
36	Chapter XXXV
37	Chapter XXXVI
38	Chapter XXXVII
39	Chapter XXXVIII
40	Chapter XXXIX
41	Chapter XL
42	Chapter XLI
43	Chapter XLII
44	Chapter XLIII
45	Chapter XLIV
46	Chapter XLV
47	Chapter XLVI
48	Chapter XLVII
49	Chapter XLVIII
50	Chapter XLIX
51	Chapter L
52	Chapter LI
53	Chapter LII
54	Chapter LIII
55	Chapter LIV
56	Chapter LV
57	Chapter LVI
58	Chapter LVII
59	Chapter LVIII
60	Chapter LIX
61	Chapter LX
62	Chapter LXI
63	Chapter LXII
64	Chapter LXIII
65	Chapter LXIV
66	Chapter LXV
67	Chapter LXVI
68	Chapter LXVII
69	Chapter LXVIII
70	Chapter LXIX
71	Chapter LXX
72	Chapter LXXI
73	Chapter LXXII
74	Chapter LXXIII
75	Chapter LXXIV
76	Chapter LXXV
77	Chapter LXXVI
78	Chapter LXXVII
79	Chapter LXXVIII
80	Chapter LXXIX
81	Chapter LXXX
82	Chapter LXXXI
83	Chapter LXXXII
84	Chapter LXXXIII
85	Chapter LXXXIV
86	Chapter LXXXV
87	Chapter LXXXVI
88	Chapter LXXXVII
89	Chapter LXXXVIII
90	Chapter LXXXIX
91	Chapter LXXXX
92	Chapter LXXXXI
93	Chapter LXXXXII
94	Chapter LXXXXIII
95	Chapter LXXXXIV
96	Chapter LXXXXV
97	Chapter LXXXXVI
98	Chapter LXXXXVII
99	Chapter LXXXXVIII
100	Chapter LXXXXIX
101	Chapter LXXXXX
102	Chapter LXXXXXI
103	Chapter LXXXXXII
104	Chapter LXXXXXIII
105	Chapter LXXXXXIV
106	Chapter LXXXXXV
107	Chapter LXXXXXVI
108	Chapter LXXXXXVII
109	Chapter LXXXXXVIII
110	Chapter LXXXXXIX
111	Chapter LXXXXXX
112	Chapter LXXXXXXI
113	Chapter LXXXXXXII
114	Chapter LXXXXXXIII
115	Chapter LXXXXXXIV
116	Chapter LXXXXXXV
117	Chapter LXXXXXXVI
118	Chapter LXXXXXXVII
119	Chapter LXXXXXXVIII
120	Chapter LXXXXXXIX
121	Chapter LXXXXXXX
122	Chapter LXXXXXXXI
123	Chapter LXXXXXXXII
124	Chapter LXXXXXXXIII
125	Chapter LXXXXXXXIV
126	Chapter LXXXXXXXV
127	Chapter LXXXXXXXVI
128	Chapter LXXXXXXXVII
129	Chapter LXXXXXXXVIII
130	Chapter LXXXXXXXIX
131	Chapter LXXXXXXX
132	Chapter LXXXXXXXI
133	Chapter LXXXXXXXII
134	Chapter LXXXXXXXIII
135	Chapter LXXXXXXXIV
136	Chapter LXXXXXXXV
137	Chapter LXXXXXXXVI
138	Chapter LXXXXXXXVII
139	Chapter LXXXXXXXVIII
140	Chapter LXXXXXXXIX
141	Chapter LXXXXXXX
142	Chapter LXXXXXXXI
143	Chapter LXXXXXXXII
144	Chapter LXXXXXXXIII
145	Chapter LXXXXXXXIV
146	Chapter LXXXXXXXV
147	Chapter LXXXXXXXVI
148	Chapter LXXXXXXXVII
149	Chapter LXXXXXXXVIII
150	Chapter LXXXXXXXIX
151	Chapter LXXXXXXX
152	Chapter LXXXXXXXI
153	Chapter LXXXXXXXII
154	Chapter LXXXXXXXIII
155	Chapter LXXXXXXXIV
156	Chapter LXXXXXXXV
157	Chapter LXXXXXXXVI
158	Chapter LXXXXXXXVII
159	Chapter LXXXXXXXVIII
160	Chapter LXXXXXXXIX
161	Chapter LXXXXXXX
162	Chapter LXXXXXXXI
163	Chapter LXXXXXXXII
164	Chapter LXXXXXXXIII
165	Chapter LXXXXXXXIV
166	Chapter LXXXXXXXV
167	Chapter LXXXXXXXVI
168	Chapter LXXXXXXXVII
169	Chapter LXXXXXXXVIII
170	Chapter LXXXXXXXIX
171	Chapter LXXXXXXX
172	Chapter LXXXXXXXI
173	Chapter LXXXXXXXII
174	Chapter LXXXXXXXIII
175	Chapter LXXXXXXXIV
176	Chapter LXXXXXXXV
177	Chapter LXXXXXXXVI
178	Chapter LXXXXXXXVII
179	Chapter LXXXXXXXVIII
180	Chapter LXXXXXXXIX
181	Chapter LXXXXXXX
182	Chapter LXXXXXXXI
183	Chapter LXXXXXXXII
184	Chapter LXXXXXXXIII
185	Chapter LXXXXXXXIV
186	Chapter LXXXXXXXV
187	Chapter LXXXXXXXVI
188	Chapter LXXXXXXXVII
189	Chapter LXXXXXXXVIII
190	Chapter LXXXXXXXIX
191	Chapter LXXXXXXX
192	Chapter LXXXXXXXI
193	Chapter LXXXXXXXII
194	Chapter LXXXXXXXIII
195	Chapter LXXXXXXXIV
196	Chapter LXXXXXXXV
197	Chapter LXXXXXXXVI
198	Chapter LXXXXXXXVII
199	Chapter LXXXXXXXVIII
200	Chapter LXXXXXXXIX

I.

Tanári kar.

a) A rendes tárgyak tanárai:

Sorszám	A tanár neve	Osztály, melyben tanított	Tárgy, melyet tanított	Heti óraszám	Az intézetnél viselt egyéb tisztségei
1.	Bitter Illés, ciszterci rendi áldozópap, okl. főgimn. rendes tanár; a Kath. Középkolai Tanáregyesület Budapesti Körének elnöke; a Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztályának rendes, a Kath. Népszövetség Apologetikus Szakosztályának tagja; a Kath. Középkolai Tanáregyesületben, a Humanisztikus Gimnázium Híveinek Egyesületében és a Kath. Főiskolai Internátus-egyesületben választmányi, a Kath. Iskola-egyesület vezető-igazgatósági, a Magyar Pedagógiai Társaság és az Orsz. Pázmány-egyesület rendes, a Pécs-egyházmezei Róm. Kath. Tanító-egyesület, a Pécsi Kath. Kör, a Pécsi Dalárda és a pécsi esperesi kerület tiszteletbeli tagja. — Tanári éveinek száma 25; ez intézetnél 3.	III. II.	német ny. szépirás	5	igazgató, a tanári könyvtár őre, az énekkar vezetője
2.	Baranyay Jusztin, dr., ciszt. r. áld., a hittudományok doktora, a ciszt. Rend budapesti hittudományi és tanárképző főiskolájának tanára, főgimn. r. hittanár; a Kath. Középkol. Tanáregyesület r. tagja. — T. é. 8, ez intézetnél 3.	I—III.	vallástan	6	hítségőnok, az ifj. segítő- egyesület vezetője, a Mária- kongregáció prézese
3.	Brisits Frigyes, dr., ciszt. r. áld., bölcséletdoktor, okl. főgimn. r. tanár; a Kath. Középkol. Tanáregyesület, a Filológiai, a M. Nyelvtudományi, a M. Irodalomtörténeti Társaság r. tagja. — T. é. 2, ez intézetnél 1.	I. I. I. I. I.	magyar ny. latin ny. földrajz természet- rajz szépirás	17	az I. osztály főnöke

Sorszám	A tanár neve	Osztály, melyben tanított	Tárgy, melyet tanított	Heti óraszám	Az intézetnél viselt egyéb tisztségei
4.	Kiss Albin, dr., ciszt. r. áld., bölcsleletdoktor, okl. főgimn. r. tanár; a Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztályának r., a Kath. Középisk. Tanár-egyesület vál. tagja. — T. é. 17, ez intézetnél 2.	II. II. III.	magyar ny. latin ny. földrajz történelem	17	a II. osztály főnöke, tanárszéki jegyző
5.	Martos Ágost, világi, elemi isk. igazgató, okl. óraadó tornatanár. — T. é. 28, ez intézetnél 3.	I—III.	testgyakorlás	6	
6.	Mátrai Rudolf, ciszt. r. áld., okl. főgimn. r. tanár; a Kath. Középisk. Tanár-egyesület vál. tagja. — T. é. 20, ez intézetnél 3.	I. II. III. III.	számtan számtan számtan földrajz	13	az ifjúsági takarékpénztár kezelője
7.	Rónay Kázmér, világi, okl. óraadó rajztanár. — T. é. 2, ez intézetnél 1.	I—III.	r. geom.	8	
8.	Vargha Damján, dr., ciszt. r. áld., bölcsleletdoktor, okl. főgimn. r. tanár; a M. Tud. Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságának és a Szent-István-Társulat Tud. és Irodalmi Osztályának r. tagja, a Magyar Nyelvtudományi és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alapító és választmányi tagja; a budapesti kath. egyetemi ifjúság Szent-Imre-Körének tiszteletbeli, a Kath. Középisk. Tanár-egyesület, a M. Pedagógiai Társaság és az Orsz. Pázmányegyesület r. tagja. — T. é. 16, ez intézetnél 3.	II. III. III.	természetrajz magyar ny. latin ny.	12	a III. osztály főnöke az ifj. könyvtár és a filológiai szertár őre

A másvallású tanulóknak az intézeten kívül álló hitoktatói:

Ulicsák Béla, g. kath., Varga Antal, ref., Szüts Gábor, ág. h. ev., Józán Miklós, unitárius, Edelstein Bertalan, dr., izr. hitoktató.

b) A rendkívüli tárgyak tanárai:

Bitter Illés tanította az éneket heti 2 ó., Mátrai Rudolf a francia nyelvet heti 2 ó., Vargha Damján, dr., a gyorsírást heti 1 ó.

II.

Végzett tananyag.

a) Rendes tárgyak.

I. OSZTALY.

Osztályfő: **Brisits Frigyes, dr.**

Vallástan. Heti 2 ó. — Tkv.: Róm. kath. nagyobb katekizmus. — Tananyag: A hitről általában. Az apostoli hitvallás 12 ágazata. A főparancsolat. Isten tíz parancsolata. Az anyaszentegyház öt parancsolata. A bűn. A kegyelem és eszközei: szentségek és imádság. — Tanította: *Baranyay Jusztin, dr.*

Magyar nyelv. Heti 5 ó. — Tkvek: Bartha József: Magyar nyelvtan, Prónai Antal: Magyar olvasókönyv, I. r. — Tananyag: a) Olvasmányok: Népmesék, mondák, közmondások. Görög mondák. Hún- és magyar történeti mondák és elbeszélések. A magyar föld és népélet. Költemények. Az olvasmányok nyelvtani, tárgyi és tartalmi feldolgozása. b) Nyelvtan: A hangtan elemei. A helyesírás szabályai. A mondat és fajtái. Az egyszerű mondat. A beszédrészek és mondatrészek. Alaktan mondattani alapon. Mondat- s szóelemzés. c) Versstanulás, szavalás. d) Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat, összesen: 12. Tárgyuk: A helyesírás gyakorlása, szó- s mondatelemzés, különösen pedig a fogalmazás a tárgyalt olvasmányok és könnyebb szabadtételek alapján. — Tanította: *Brisits Frigyes, dr.*

Latin nyelv. Heti 6 ó. — Tkv.: Fodor-Székely: Liber Sexti, Pirchala: Latin nyelvtan. — Tananyag: a) Olvasmány: A tankönyv olvasmányainak feldolgozása szóelemzés és beszélgetések alapján. Retroversio. Közmondások. Memoriter. b) Nyelvtan: A név és ige-ragozás, a fokozás, a határozók, a számnevek, a névmások s az előljárók összefoglaló áttekintése. c) Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat, összesen: 12. Tárgyuk: A tanult nyelvtani szabályoknak gyakorlati alkalmazása magyar szövegnek latinra való fordításánál. — Tanította: *Brisits Frigyes, dr.*

Földrajz. Heti 3 ó. — Tkvek: Jákó-Ujházi: A magyar királyság földrajza, Kozma-Kőrösi: Rendszeres földrajzi atlasz. — Tananyag: Földrajzi alapfogalmak. Magyarország hegyeinek, vizeinek, éghajlatának, terményeinek és főbb helységeinek tüzetes ismertetése, különös tekintettel a lakosok foglalkozására és életmódjára. Térképrajzolás. — Tanította: *Brisits Frigyes, dr.*

Természetrjz. Heti 2 ó. — Tkv.: Horváth-Marosi: Növénytan és állattan, I. — Tananyag: Őszi termések. Házi állatok. Fenyőfák. A ház közelében, a mezőn, az erdőn élő néhány emlős állat. Házi szárnyasok. Tavasszal virító növények. A növény szerveinek összefoglaló áttekintése. Növénygyűjtés. — Tanította: *Brisits Frigyes, dr.*

Számтан. Heti 4 ó. — Tkv.: Gidró: Számтан. — Tananyag: A négy számolási művelet egész számokkal, tizedes és közönséges törtekkel. A hazai pénzrendszer, a hosszúság-, súly-, terület- és űrmérték ismertetése. Időszámítás. A feladatok tárgyköre: az iskola, a főváros, az ország egyszerűbb statisztikai viszonyai, a család háztartása, a hazai földrajz és történet fontosabb adatai. — Minden nagyobb terjedelmű rész befejezése után egy-egy iskolai írásbeli dolgozat, összesen: 7. — Tanította: *Mátrai Rudolf.*

Rajzoló geometria. Heti 3 ó. — Tkv.: Lendvai: Rajzoló geometria, I. — Tananyag: A legegyszerűbb síkidomok: a három-, négy-, sokszög és kör értelmezése. A négyzet, derékszögű négyszög, ferdeszögű parallelogramm és a háromszög területe. Az idomok egybevágóságának, hasonlóságának, szimmetriájának bemutatása. — A tárgyalt idomok és a belőlük alkotott egyszerű síkdíszítmények rajzolása körzővel és vonalzóval. — Tanította: *Rónay Kázmér.*

Szépírás. Heti 1 ó. — Tkv.: Vajda: Szépírási minták. — Tananyag: Folyó magyar írás, kis- és nagybetűk. — Tanította: *Brisits Frigyes, dr.*

Testgyakorlás. Heti 2 ó. — Fegyelmi szoktatás. Allások. Járás helyben, menetközben. Katonai gyakorlatok: Arc- és oldalsor; igazodás, fedezés; fordulatok, rendekbe fejlődés, sorbontás. Kettő és négy ütemes egyszerű szabadgyakorlatok. Svéd-torna. Ugrás, mászás, lengőkötél, gyűrűhinta. Játékok. — Tanította: *Martos Ágost.*

II. OSZTALY.

Osztályfő: **Kiss Albin, dr.**

Vallástan. Heti 2 ó. — Tkvek: Pokorny Emánuel, dr.: Ószövetségi bibliai történetek, Róm. kath. nagyobb katekizmus. — Tananyag: A teremtés története. A pátriárkák kora. Mózes és az ígélet földjé-

nek elfoglalása. Izrael bírái és királyai. A próféták. A fogság. A bibliai történettel kapcsolatosan a katekizmus ismétlése. — Tanította: *Baranyay Jusztn, dr.*

Magyar nyelv. Heti 5 ó. — Tkvek: Bartha József, dr.: Magyar nyelvtan, Prónai Antal, dr.: Magyar olvasókönyv, II. rész. — Tananyag: a) Olvasmányok: Mesék, mondák, elbeszélések. Történeti elbeszélések. A magyar föld és népe. Utazások. Költemények. Az olvasmányok taglalása — a műfaj alapelemeinek megemlítésével — tárgyi, nyelvtani s tartalmi szempontból. b) Nyelvtan: Az összetett mondatok fajtái. A szóvonzat. A szóalkotás. Rokonértelmű szavak. A helyesírás gyakorlása. c) Verstanulás. d) Kéthetenként írásbeli dolgozat, összesen: 12. — Tárgyuk: Tartalmi összefoglalások, leírás kép után, rajzolatok a gyermeki lélek közvetlen élményvilágából. — Tanította: *Kiss Albin, dr.*

Latin nyelv. Heti 6 ó. — Tkvek: Fodor—Székely: Liber Sexti, Pirchala: Latin nyelvtan. — Tananyag: a) Olvasmány: A tankönyv olvasmányainak elemző fordítása s azoknak beszélgetési anyag gyanánt történő feldolgozása. b) Nyelvtan: Az I. o.-ban tanultak átismétlése s kibővítése a rendhagyóságokkal s az ígétannal. c) Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat, összesen: 12. — Tárgyuk: az olvasmányokkal s a tanult nyelvtani szabályokkal kapcsolatosan szerkesztett magyar szövegnek latinra fordítása. — Tanította: *Kiss Albin, dr.*

Földrajz. Heti 3 ó. — Tkvek: Jákó-Újházi: Az óvilág földrajza, Kozma-Kőrösi: Rendszeres földrajzi atlasz. — Tananyag: Európa, Azsia s Afrika általános viszonyainak, a területeiken alakult független államok, illetőleg gyarmatterületek részletes földrajzi sajátosságainak leírása. Térképrajzolás. — Tanította: *Kiss Albin, dr.*

Természetrajz. Heti 2 ó. — Tkv.: Horváth-Marosi: Növénytan és állattan, II. — Tananyag: Vadon termő és termesztett növények. Emlős állatok. Madarak. Csúszó-mászók. Kételtűek. Halak. Puhatestűek. Izeltlábúak. Férgesek. — Növény- és rovargyűjtés. — Tanította: *Vargha Damján, dr.*

Számтан. Heti 4 ó. — Tkv.: Gidró: Számтан. — Tananyag: Egyszerűbb számolási rövidítések. Korlátolt pontosságú szorzás és osztás. Arányos mennyiségek. Az arányosság alkalmazása az egyszerű hármasszabályra. Százalékszámítás. Aránylatok. A feladatok tárgyköre: a tanulók előtt ismertebb gazdasági élet, valamint a hazai statisztika és földrajz megfelelő adatai. — Minden nagyobb terjedelmű rész befejezése után egy-egy iskolai írásbeli dolgozat, összesen: 7. — Tanította: *Mátrai Rudolf.*

Rajzoló geometria. Heti 3 ó. — Tkv.: Lendvai: Rajzoló geometria, II. — Tananyag: A kocka szemléltetése és axonometrikus

képének szerkesztése. A stereometria elemei. A hasáb, gúla, szabályos testek, henger, kúp, gömb ismertetése. Az egyszerűbb testek hálójának és axonometrikus képének szerkesztése. Köbtartalom- és felület-számítás. A bemutatott testek modelljének készítése kartonból. — Tanította: *Rónay Kázmér*.

Szépírás. Heti 1 ó. — Tkv.: Vajda: Szépírási minták. — Tananyag: Folyó német írás, kis- és nagybetűk. A második félévben a nyomtatott betűk olvasása. — Tanította: *Bitter Illés*.

Testgyakorlás. Heti 2 ó. — Mint az I. osztályban. — Tanította: *Martos Ágost*.

III. OSZTÁLY.

Osztályfő: **Vargha Damján, dr.**

Vallástan. Heti 2 ó. — Tkvek: Pokorny Emánuel, dr.: Újszövetségi bibliai történetek. Róm. kath. nagyobb katekizmus. — Tananyag: Az Úr Jézus születése, gyermekora, nyilvános élete, tanítása, szenvedése, halála és megdicsőülése. A bibliai történettel kapcsolatosan a katekizmus ismételése. — Tanította: *Baranyay Jusztin, dr.*

Magyar nyelv. Heti 4 ó. — Tkvek: Bartha József, dr.: Magyar nyelvtan, mondattani alapon, Prónai Antal: Magyar olvasókönyv, III. r. — Tananyag: a) Olvasmányok alapján a fonetikai, grammatikai és mondattani ismeretek rendszerezése. — b) A helyesírás tanulását gyakorlati alapon folytattuk az olvasmányokra hivatkozva. — c) Stílusfejlesztés a kiadott miniszteri rendelet értelmében, az előző évek nyomán. — d) Az olvasmányok szerzőinek összeállítását az előző évek hasonló jegyzéke szerint végeztük, a későbbi osztályoknak irodalmi tanulmányaira való tekintettel. — e) Verstanulás, szaválás. — f) Házi és kötelező olvasmányokból rövid tartalmat írtak a tanulók. — g) Kéthetenként iskolai írásbeli dolgozat, összesen 12. — Tárgyuk: olvasmányok tartalma, háborús élmények, költeménymagyarázatok. — Tanította: *Vargha Damján, dr.*

Latin nyelv. Heti 6 ó. — Tkvek: Fodor-Székely: Liber Sexti, II. és Pirchala I.: Latin nyelvtan. — Tananyag: a) Olvasmányok: A tankönyv olvasmányaiból válogatott szakaszok fordítása közös iskolai feldolgozás alapján magyarra és latinra retroverzióval. Grammatikai és mondattani elemzés. — Az olvasmányok tárgyi magyarázata a római életrend, társadalom s hadműveletek ismertetésével. — T. Livius P. és Phaedrus életrajza. Memoriter. — b) A syntaxis esettanának rendszeres tanulása az olvasmányok nyomán. — c) Dolgozatírás két-

hetenkint, összesen 12. — Tárgyuk: az olvasmányok szövegéből megszerkesztett mondatok fordítása a végzett mondattani szabályok gyakorlására. — Tanította: *Vargha Damján, dr.*

Német nyelv. Heti 4 ó. — Tkv.: Szörényi: Német nyelvkönyv. — Tananyag: A német írás és olvasás gyakorlása. Prózai és költői olvasmányok alapján a név- és igeragozás, a névmások, az előljárók. Emlézés. — Kéthetenkint iskolai írásbeli dolgozat, összesen 14. — Tanította: *Bitter Illés.*

Történelem. Heti 3 ó. — Tkvek: Ujházy László: A magyar nemzet története, Kogutowicz: Atlasz a magyar történelem tanításához. — Tananyag: A magyar nemzet történelme a mohácsi vészig. — Tanította: *Kiss Albin, dr.*

Földrajz. Heti 2 ó. — Tkvek: Jákó János és Ujházi László: Az új világ földrajza és Lévy: Matematikai és fizikai földrajz. — Tananyag: Amerika, Ausztrália és Océánia leíró földrajza. Alapismeretek a matematikai és fizikai földrajzból. — Tanította: *Mátrai Rudolf.*

Számтан. Heti 3 ó. — Tkv.: Gidró: Számтан. — Tananyag: A százalékszámítás alkalmazásai. Az összetett hármasszabály. Kamatszámítás. Éremszámítás. Váltóval és értékpapirokkal kapcsolatos számítások. A feladatok tárgyköre: a kereskedelmi és állami életben előforduló egyszerűbb viszonyok; a takarékpénztárak és bankok némely számítása. — Minden nagyobb terjedelmű rész befejezése után egy-egy iskolai írásbeli dolgozat, összesen 6. — Tanította: *Mátrai Rudolf.*

Rajzoló geometria. Heti 2 ó. — Tkv.: Lendvai Hugó: Rajzoló geometria, III. rész. Síkmértani szerkesztések. Műveletek egyenesekkel és szögekkel. A három- és négyoldalú síkidomoknak adatok alapján való szerkesztése. A síkidomok szimmetriája, egybevágósága és hasonlósága. Arányosság. Síkdíszítmények (magyar népművészeti díszítő elemek) rajzolása. — Tanította: *Rónay Kázmér.*

Testgyakorlás. Heti 2 ó. — Az előző osztályok katonai gyakorlatainak pontosabb végzése. Négyütemű ellentétes mozgású szabadgyakorlatok. Svéd-torna. Nehezebb gyakorlatok az előző osztályok szerein. — Tanította: *Martos Ágost.*

b) Rendkívüli tárgyak.

Ének. *A kezdőknél.* Heti 1 ó. — Tkv.: Sztojanovits: Apollóhangjegyzet. — Tananyag: A hangápolás, lélekzetvétel. Hosszúság- és magasságjelzés. Hangközök. Dur- és moll-skálák. Az előadásra vonatkozó jelek. — Tanította: *Bitter Illés.*

A haladóknál. Heti 1 ó. — Tkv.: Zsaskovszky: Énekkönyv. Hangfejlesztő és ritmikus gyakorlatok. Szöveghangsúlyozás, hangjegy-olvasás, ütemezés. 67 egyházi és 10 világi ének — részben ismételt — betanulása kettős és hármas karban. — Tanította: *Bitter Illés*.

Francia nyelv. Heti 2 ó. — Tkv.: M. D. Berlitz: Première livre. — Tananyag: A tárgyak nagysága és színe. Számok. A test részei. Ruházat. Irószerek. A rien, quelque chose, personne, quelqu' un, qui, quoi szavak értelme és használata. Prendre, mettre, pousser, tirer, porter, ouvrir, fermer, rester, aller, venir, pouvoir, vouloir, donner, apporter, envoyer, dire, voir, entendre, sentir, parler, manger, boire igék jelentése és használata. — Tanította: *Mátrai Rudolf*.

Gyorsírás. Heti 1 ó. — Tkv.: Gabelsberger-Markovits-Vikár: Gyorsírás Gabelsberger rendszere szerint, I. rész, Levelező-írás, XIV. kiadás. — Tananyag: A mássalhangzók folytonos gyakorlásával a magánhangzók jelölésének módszeres ismertetése a betűrendi jegy, összeolvasztás és jelképjelölés szerint. — Szójelek. — Hangrend. — Kettőzés. — Iskolai és házi gyakorlatok. — Tanította: *Vargha Damján, dr.*

III.

Beszámoló az 1914—15. iskolai évről.

A) Történeti adatok.

1. Az intézet elhelyezése. Iskolánk, melyben fokozatosan megnyílt a III. osztály, a lefolyt évben is a székesfőváros Váli-utcai elemi és polgári leányiskolájának épületében nyert ideiglenes otthont. A ciszterci Rend — mint ismeretes — a Villányi-úton szándékozik a kor igényeinek megfelelő gimnáziumot, rendházat és templomot emelni. *Békefi Remig, dr.*, zirczi apát, már tervpályázatot is hirdetett, amelynek eredményeképp *Györgyi Dénes* építőművész megbízást is nyert a további tervezésre, szóval: az építkezés előmunkálatai szépen haladtak előre s minden jogos remény megvolt arra, hogy a nagyarányú mű megvalósításához az év folyamán hozzá lehet fogni, amikor váratlanul kitört a nagy háború s mint annyi mást, eme szép reményünket is megheiusította. Meg kell várnunk, míg elvonul felettünk a szenvedélyek viharzó fergetege, megcsendesülnek a felszabadult irracionális erők s elcsitul a népek millióinak fékevesztett indulata. Akkor aztán a diadalmas béke áldást fakasztó napjaiban tovább dolgozhatunk, hogy mielőbb elkészüljön a Szent-Imre-főgimnázium új otthona.

Addig mostani helyén marad az intézet. A székesfőváros Tanácsa ugyanis 13107—1915. VII. számú határozatával *Békefi Remig, dr.*, zirczi apát kérelmére „a felsorolt méltánylást érdemlő okok alapján a Váli-utcai elemi iskolában a 69928—1912. VII. számú határozattal már átengedett helyiségeken kívül“ a következő két (1915—16. és 1916—17.) évre még 1—1 tantermet engedett át. Mélységes hálával vesszük a tek. Tanácsnak, elsősorban *Bárczy István, dr.*, polgármester és *Déri Ferenc, dr.*, közoktatásügyi tanácsnok uraknak az újonnan megnyilatkozott bizalmat és jóakarátú támogatást. De hálával tartozunk a Váli-utcai iskola gondnok-igazgatójának, *Martos Ágost* úrnak

és az egész tanítótestületnek is azért a lekötelező figyelmességért, kollégiális előzékenységért, mellyel mindenben segítségünkre lenni szívesek voltak. Ennek tulajdonítható, hogy az idegenben is otthonosan érezhettük magunkat. Fogadják őszinte köszönetünket!

2. **Tanári testület.** Az intézet kegyura, *Békefi Remig, dr.*, zirczi apát úr Öméltósága 410/1914. sz. rendeletével *Brisits Frigyes, dr.*, a magyar és latin nyelvből s irodalomból okl. főgimn. rendes tanárt helyezte az intézethez, a rajzoló geometria tanításával pedig *Rónay Kázmér*, okl. rajztanárt, mint óraadót bízta meg. Eszerint a t. testületben az igazgatón kívül 1 rendes hittanár, 4 rendes tanár és 2 bejáró óraadó (rajz- és torna-) tanár működött. A másvallású tanulók hitoktatóinak száma 4 volt.

3. **Ügymenet.** Szomorú körülmények, borongó érzések közt virradt reánk az iskolai év hajnala. Lángvörösen égtek a színei, de nem a teremtő Lélek éltető tüzétől, hanem a gyilkos indulattól, romboló bosszútól, melyben népek és nemzetek gyűlölete égett. Ágyúdörej volt a reggeli harangszava, gondoktól terhes aggok sóhaja a templomi zsolozsmája, bánatos magyar anyák, síró gyermekek zokogása az ünnepi himnusza. Hadba szálltak véreink, mert boszúra hívta őket Sarajevo véres csillaga; fegyvert ragadtak, hogy megtorolják a trónörökös-pár elleni merényletet s karddal védjék az igazságot, jogot és erkölcsöt. S íme, ellenünk fordult a kalmárszellem s a szent háborúban árvája lettünk a népeknek, s mostohánk a félvilág! De elejétől kezdve bízunk és ma is fennen hirdetjük, hogy az isteni ekonomiában nekünk jutott feladatot minden erőszakkal szemben teljesíteni fogjuk; erősen hittük és hivén hisszük, hogy az emberiség — mint egykor Sina hegyéről — most a Kárpátok ormairól, tomboló ésszakadás és zajló viharok járása közben fogja meghallani és megérteni az erkölcsi világrend tízparancsolatát; meggyőződéssel vallottuk és valljuk, hogy a feldúlt világ romjaiból s a sötét por- és füstfelhőkből végre is győzelmesen emelkedik ki az Igazság, az Eszme, melynek apostolai voltunk mi, magyar tanárok, eddig is s leszünk ezután is.

A háború egyébként intézetünk külső életére alig volt befolyással. Az épület augusztus hó folyamán ugyan katonai célokra volt lefoglalva, sőt egy részében mind máig katonai műhelyek vannak elhelyezve, mindazonáltal a mi termeinket sikerült még idejében mentesíteni, úgy, hogy a szükséges takarítások és tisztogatások után szept. 15.-én megkezdhattuk az előadásokat. Nem is zavart nyugodt munkánkban egész éven át semmi; csak a testgyakorlás szünetelt az első félévben a tornaterem katonai lefoglaltsága miatt.

A beírások június 22. és 23.-án s folytatólag szeptember 11., 12. és 13.-án voltak. Az egész év folyamán az I. osztályra 62, a II. osztályra 54, a III.-ra 53, összesen 169 tanulót írtunk be. Minthogy a rendelkezésünkre álló iskolatermek csak korlátolt számú tanulók befogadására alkalmasak, az idén sem vehettünk fel minden jelentkezőt.

Az alakuló tanácskozmányt, a felvételi és javító vizsgálatokat augusztus 31.-én tartottuk.

Szeptember 14.-én volt a Veni Sancte, osztályrendezés s a fegyelemre és iskolai rendre vonatkozó utasítások kihirdetése. Szeptember 15.-én megkezdődtek a rendes előadások, melyeknek nyugodt menetét a törvényes szüneteken kívül semmi sem zavarta meg.

A módszeres tanácskozmányok szeptember 21. és február 10.-én, az ellenőrzők december 2. és március 16.-án, az osztályozók január 26. és május 14.-én, illetőleg véglegesen május 20.-án, az évváró értekezlet május 30.-án voltak. Külön tanácskozmányt tartottunk az ifjúsági könyvtár számára beszerzendő könyvek ügyében, a tandíjmentességért beadott folyamodványok véleményezése végett október 6. és február 18.-án, a jövő iskolai évben használandó tankönyvekről május 8.-án tanácskoztunk.

A hittanvizsgálat május 15.-én folyt le *Glattfelder Gyula*, dr. csanádi püspök úr jelenlétében és *Hanauer István*, dr., c. apát, Szent-Imre-kollégiumi igazgató úrnak, mint érseki hitbiztosnak elnöklete alatt.

A többi tárgyakból — csoportokra osztva — május 17—20.-ig voltak a vizsgálatok. A magánvizsgálatokat május 25. és 26.-án tartottuk *Morvay Győző*, dr., budapesti III. ker. áll. főgimn. igazgatónak, mint főigazgatói megbízottnak, jelenlétében.

Május 22.-én Te Deummal és nyilvános záró-ünnepéllyel fejeztük be az évet.

4. Nyilvánossági jog. *Jankovich Béla*, dr., vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr Ónagyméltósága, 91038/1914. kelt rendeletével az intézet megnyilt 3 osztályának az 1914/15. évre megadta a nyilvánosság jogát.

5. Látogatások. Sok jókedvű ösztönzés forrása az a szíves érdeklődés, melynek tanujelét adják látogatásukkal azok is, kik természetes közelségben vannak az intézethez, azok is, kiket a rokonszenv, a magyar ifjúság szeretete, az iskola munkájának becsülése hoz közelebb hozzánk. Március 24.-én *Prohászka Ottokár*, dr., székesfehérvári püspök úr Óméltósága, örvendeztetett meg bennünket. Örült a lelkünk, a szívünk meg hangosan dobogott, hogy a Szent-Imre-fiúk közt üdvözölhattük Szent István koronázó városának püspökét; hogy hallhattuk szavát és fogadhattuk intelmeit azzal az áhítatos tisztelet-

tel, mellyel egykor a királyi herceg véste szívébe királyi atyjának tanításait. Szent, nagy munkának apostola ő, a krisztusi „élet énekese“; de nagy munkája, sok megpróbáltatása közben bizonyára legszebb szavú inspirátora az Istenszereteten kívül az a meghódolás, mellyel köréje áll az újjászülető, az ifjú keresztény magyarság.

Május 4.-én *Majláth Gusztáv Károly, gr.*, erdélyi püspök úr Onagyméltósága, lepett meg bennünket. Úgy jött, hogy senki sem tudott róla, s mikor elment, úgy váltunk meg tőle, mint régi, meghitt, atyai pártfogónktól. Szeretet hozta közénk, szeretetet hintett el tanulóink között és szeretetünket vitte magával. Szavai, buzdításai hálás emlékezésben élnek.

Május 15.-én a hittanvizsgálaton megjelent köztünk *Glattfelder Gyula, dr.*, csanádi püspök úr Óméltósága. Úgy érezzük, hogy Óméltósága valamiképen közelebb áll hozzánk, nemcsak azért, mert a püspöki székben útóda Szent Gellértnek, a mi védőszentünk nevelőjének, hanem azért is, mert hogy ez az új budai gimnázium épen Szent-Imre-gimnázium legyen, ez a gondolat Glattfelder püspök úrnak a lelkében született meg. Ezért mindig ünnepszámba megy az ő látogatása.

Békefi Remig, dr., zirczi apát, az intézet alapítója és kegyura, okt. 22.-én, ápr. 30. és máj. 1.-én látogatott el hozzánk. A gondos atya szerető, éles szemével figyelte Óméltósága a ciszterci Rend legfiatalabb gimnáziumának fejlődését, vizsgálta anyagi és szellemi életét s tette meg a további haladásra vonatkozó intézkedéseit. Megjelent minden tanár óráján, meghallgatta a tanulók feleleteit s az ifjúságért rajongó lelke minden melegével buzdította a növekedő sereget égi védőjének, Szent Imrének, követésére a munka és az erényes élet szeretetében.

Erődi Béla, dr., udvari tanácsos, tankerületi kir. főigazgató úr, okt. 8., febr. 26., ápr. 10. és 13.-án végezte hivatalos látogatását, mindenre kiterjedő megfigyelés alá vevén az iskola anyagi állapotát, nevelő és tanító munkáját. Tapasztalatait, szerető tanácsait, bölcs útmutatásait az ápr. 16.-án tartott tanácskozmányon közölte a tanári karral.

Hanauer István, dr., a Szent-Imre-kollégium igazgatója, mint intézetünknek érseki biztosa, nov. 7., márc. 3. és 17.-én jelent meg a vallástani órákon. Ő elnökölt a máj. 15.-i hittanvizsgálaton.

Szívesen látott vendégeink voltak még rendi gimnáziumainkból felrándult társaink, továbbá gyakorló-tanáraink s a rendi Bernardinum tanárjelöltjei.

6. A tanárok társadalmi és irodalmi tevékenysége. A tanári kar tagjai szorosán vett iskolai kötelességeik buzgó teljesítése mellett résztvettek a társadalmi, közművelődési és irodalmi mozgalmakban is.

Az igazgató elnöke a Kath. Tanártestület Budapesti Körének, vezetőigazgatósági tagja a Kath. Iskolaegyesületnek, tagja a Magyar Kultúra szerkesztőbizottságának; „A háború és az iskola“ címen felolvasást tartott a Kath. Tanáregyesület Budapesti Körének októberi felolvasó gyűlésén; az I. ker. Alt. Közjótékonyági Egyesület dec. 20.-i estélyén „A háború és a gyermek“ címen előadást tartott; A háború nevelő értékeiről írt a Magyar Kultúra 1915. évi 3. számában.

Baranyay Jusztin, dr., a Magyar Kultúra szerkesztőbizottságának tagja. Cikkeket, könyvismertetéseket, bírálatokat írt a M. Kultúrába.

Brisits Frigyes, dr., könyvismertetéseket írt az Élet és a Magyar Kultúra c. folyóiratokba. Értekezett a 2. módszeres tanácskozmányon „A fogalmazás tanításáról az I. osztályban.“

Kiss Albin, dr., könyvismertetéseket közölt a Kath. Szemlében, a Magyar Középpiskolában s a Magyar Kultúrában.

Mátrai Rudolf Kárpátoktól—Adriáig kirándulási útmutatók szerkesztőségének tagja; A franciák keleti iskolái (Katholikus Szemlében); Egyptom (Alkotmányban); Az anyák és leányaik, Jeruzsálemtől Budapestig, A diadalmas halál, A háború anyaga, Vasárnapi levelek, könyvismertetések (Életben).

Rónay Kázmér a Magyar Grafikusok Egyesületének r. művész-tagja; zsűrimentesen állított ki a leipzig-i nemzetközi grafikai kiállításon s hasonlóképen szerepel a san-franciscoi világkiállítás képzőművészeti osztályán.

Vargha Damján, dr. a) Magyar kódex tanulmányok. 1. „A magyar kódexek forrásai“ című művét befejezte s a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárságának betérjesztette. 2. A Magyar Tudományos Akadémia I. osztályának 1915. február 1-én tartott ülésén, mint vendég bemutatta: „Petrus de Natalibus és a magyar kódexirodalom“ című forrástanulmányát, melynek tárgyi eredményeit összefoglaló füzeté ilyen címen jelent meg: „Synopsis legendarum praedicationumque ex codicibus Hungaricis ratione habita Catalogi Sanctorum Petri de Natalibus composita.“ 3. A Magyar Nyelvtudományi Társaságban 1915. február 16.-án felolvasta: „A Festetics-kódex Pálos-eredetéhez“ című tanulmányát. — b) Könyvismertetések: Egy honleánynak „Jézus“ című művét ismertette a Katholikus Szemlében (1915. 218—220. l.); Zénáki Ferencnek: „Kájoni János énekeskönyve és forrásai“ című értekezését az Irodalomtörténetnek IV. évfolyamában (1915. 120—122. l.). Richter Mátyás: „A németprónai származású papok“ című művet az Egyházi Közlönyben (XXVII. évf. 18. szám, 1915. 247. l.). Paksy Gáspár (Fr. S.): Egyházi énekek és himnuszok I. az Alkotmányban. c) Megszerkesztette: „Jézusom, tied vagyok“ című

gyermek-imakönyvét; sajtó alá rendezte: a „Kis Jézusom örömöm“ magyar-tót (bilinguis) kiadását, elkészült ugyanennek német fordítása. — *d)* Kisebb dolgozatok. Zircz és Vidékében (1915. aug. 15.), Nagyasszonyunk, hazánk reménye. Zászlónkban: A legrégebb magyar nyelvű békeimádság kódexeinkben. Katholikus Nevelésben: Az elemi iskolai gyermek-imakönyv kérdéséhez.

B) Az intézet működése.

1. Testi nevelés.

a) Torna, játék. Azt mondja Széchenyi „Önismeret“-ében: „Egészségtől viruló egyén, ugyan van-e a világon ennél kellemesebb látvány? Igen, van. És vajjon mi az? Egészséges család, aminél csak egészséges község gyönyörűbb. Egészséges nemzet mennyekbe ragadó tünemény!“ Ha valaha, akkor bizonyára most éljük át e szavak igazságát; most, amikor nap-nap után lüktető trombitaszó és tüzes katonanóta ritmusában vonul végig utcáinkon a harcra kész ifjúság; most, amikor orvosok, katonák és laikusok is csak azt nézik, erős izmú, éptestű, ügyes mozgású, kitartó-e a mi fiatalságunk; elbírja-e azokat a rettenetes fáradalmakat és terheket, melyeket a háború elsősorban a fizikumra ró. És ha mindjárt nincs is okunk aggódalomra; ha mindjárt azt is látjuk, hogy a modern hadviselés követelte nagyobb idegfeszültséget kiegyenlíti az idegrendszer felett nyert fokozottabb uralom; ha mindjárt fölényesen is győzik seregeink az időjárás, a terepviszonyok, a nélkülözések, az álmatlanság, éhség és szomjúság gyötrelmeit: mégis valamennyiünkhöz közelebb férközött a meggyőződés, hogy nevelésünknek keményebbnek, edzőbbnek kell lennie. Sok az „alkalmas“, de fölös számmal vannak, akiknek karjára e nehéz időkben sem támaszkodhatik a haza. Valahogyan úgy kellene lennie, hogy testi képességei miatt senki se legyen kizárva a legfőbb emberi javak fegyveres védelmében való részesedéstől; „mennyekbe ragadó tünemény“ az lenne, ha a testileg „alkalmatlanok“ százaléka a minimumra szállna. Mennél nagyobb a világ kulturális fellendülése, annál nagyobb szükség van erre. A mostani háború tanúsítja, hogy a legnagyobb haladás sem biztosítja a civilizáció áldásainak nyugodt élvezetét. Az a gazdasági verseny, melybe az anyagi művelődés árjával a népek sodródnak, sem gazdasági, sem a jólétben amúgy is meggyengült erkölcsi erőkkkel el nem dönthető. Mennél előbbre tör valamely nemzet a gazdagodás útján, annál jobban fel kell készülnie arra, hogy javait kulturális eszközökön kívül harci fegyverekkel is

meg tudja védeni. Mennél általánosabb a kultúrjavak élvezete, annál általánosabbnak kell lennie az örökösnek is felettük. Mennél több a kultúra munkása, annál többnek kell lennie a védőjének is, sőt lehetőleg minden kultúrmunkásnak egyúttal kultúrvédőnek is kell lennie, késznek és képesnek arra, hogy amiket békés munkával termelt, szükség esetén fegyverrel is megvédelmezze.

Ez korán sem jelenti azt, hogy katona-állammá kell lennünk; csak azt, hogy mennél nagyobb a jólét, annál inkább kell óvakodnunk az elpuhulástól, az enerválástól, a kényelemnek mindennemű káros következményeitől. Nem kell azért a militarizmus kényszerzubbonyába öltöznünk; nem szükséges, hogy a katonai külsőségek formaruháját adjuk nevelésünkre, ahogy ezt 1871 után a revanchevágytól égő franciák tették (csak egy ideig, mert mihamar megijedtek az ifjúság kaszárnyamodorától). Nem lelkesedünk az iskolai zászlóaljokért, mert szerintünk az iskolai nevelésnek nem lehet célja a katonai szolgálatra való előkészítés, még kevésbé „a rövid katonai szolgálatnak kiegészítése” (Katonás Nevelés 1915. 1. sz.), hanem egyedül az, hogy egészséges, edzett ujonc-anyagot bocsásson a honvédelem rendelkezésére. Ezért erősítenünk kell tanulóink izmait, hozzá szoktatnunk őket a kitartó gyalogláshoz, az időjárás viszontagságainak, szélnek, esőnek, hidegnek elviseléséhez, apró fájdalmak békés tűréséhez, testi kényelmetlenségek és kellemetlenségek semmibevételehez. Az iskolai torna-tanítást pedig használjuk fel arra, hogy az minél jobban szolgálja a testi egészség legfontosabb feltételét: az összes szervrendszerek egyöntetű, harmonikus kifejesztését. Csak az a testgyakorlás lehet célravezető, amely egyformán előnyös az anyagforgalmi (szív, tüdő, bélcsatorna) rendszernek és a mozgás-szerveknek (izmok, csontok).

Szembe kell azért helyezkednünk azzal a végzetes tévedéssel, mely a testi egészség szolgálatába az angol atlétika és sportolás túlzásait akarja szegődtetni. Az egészség ápolásának semmi köze az izomerő egyoldalú fejlesztéséhez. Az előbbi a lélelvezető és emésztőszerveknek természetes megerősítése napsugárral, tiszta levegővel, jóleső mozgással; az utóbbi erőszakos, sokszor brutális trenirozás merő versengésből. S míg a mérsékelt testmozgás élénkíti a vérkeringést, gyorsítja az anyagcserét, segíti a bomlási termékek kiválását, addig az atlétáskodás erőltetett gyakorlatai gátolják a szabad lélelvezetvényt, vértolulást okoznak az erekben s a kimerültség révén fogékonnyá tesznek a meghülés iránt. Az ethikai érzék finomságát meg hogy mennyire megrontják, arról tanuságot tesz a többi között a nagy sportoló angol nemzetnek egyik híres fia, Wilkie Collins, aki

szégyenkezve panaszkodik az angol társadalom eldurvulásáról s ennek okát nagyrészt az atletika túlzásaiban találja. Matthew Arnold pedig azt mondja, hogy az angol nevelés csak a barbárok és filiszterek számát szaporítja.

Svédországban már régen rájöttek, hogy a test kultúrája csak az egészség kultúrája lehet; minthogy pedig ezzel ellenkeznek a testi megerőltetések, azért az atletikát egyszerűen száműzték az iskolából.

A svéd-dán-tornarendszer a fiziológia ismeretein épül fel. Minden mozgásnak megvan a tudományosan megállapított jellege és célja. Ezért az alapgyakorlatok (lélegzési, láb-, nyak-, karizom-, törzsfeszítő, függési, egyensúlyozó, oldalizom-, hasizom-, hátizom-gyakorlatok) az emberi szervezet egyes részeinek élettani működéséhez vannak szabva s így — képzett vezetés és nyitott ablak mellett — kétségkívül előmozdítják az egészséges fejlődést. Minthogy azonban mesterkéltségük miatt kevés bennük a kedély s egyformaságuk igen könnyen unalmat szül, nem lehetnek a testnevelés kizárólagos gyakorlatai; kellenek mellette játékok is, amint ezeket a tudattalan mélységekben szüntelen alkotó életerő naiv egyszerűségében megalkotta és most is alkotja. Mennyi jókedv kacag a természetes sport (futás, ugrás, mászás, uszás, szánkózás, korcsolyázás) tréning-mentes alakjaiban! Az ifjúság lelkének ezek felelnek meg legjobban. De azért nem lehet teljesen száműznünk a német szertornázást és szabadgyakorlatokat sem, mert amellet, hogy erő- és ügyességfejlesztők, nagyban erősítik a mozgások szabatos rendjét, a közszellemet és főkép a bátorságot. És át kell vennünk a katonai gyakorlatokból is mindazt, ami a rend, a külső fegyelem, az együvé tartozás, a pontosság, a biztos fellépés, a precizitás szeretetét teszi második természetünké.

Áttörve így a különböző tornarendszerek kizárólagosságának korlátait, felhasználva mindegyikből az értékes elemeket, szervezhetünk olyan szisztémát, melynek segítségével ápolhatjuk az ifjúság egészségét, céltudatosan fokozhatjuk erejét, többoldaluvá tehetjük ügyességét, szóval: úgy alakíthatjuk a jövő nemzedéket, hogy az békében és a harci megpróbáltatások napjaiban egyaránt „mindennél kedvesebb látvány” legyen.

Mi ezen alapelveket tartottuk szem előtt a tornatanításban. Sajna, a tornaterem katonai lefoglaltsága miatt csak a II. félévben (az I. osztály januártól, a II. és III. osztály februártól kezdve) nyert rendszeres oktatást. Az órákat, amikor csak lehetett, az intézet tágas, napsugaras udvarában tartottuk. Télen mesterséges jégpálya állt az ifjúság rendelkezésére.

A tornavizsgálatot május 10., 11. és 12.-én a rendes tornaórákon tartottuk. A versenyekben győztesek lettek:

1. *Mászásban*: Mayer Lajos, I., Végh József, II. és Kuhn Károly, III. o. t.

2. *Magasugrásban*: Vargha László, I., Végh József, II. és Hegedüs József, III. o. t.

3. *Távolugrásban*: Balás Ödön, I., Mihálovits Tibor, II. és Harmathy Jenő, III. o. t.

4. *Futásban*: Nikolich Tivadar, I., Végh József, II. és Helle Barna, III. o. t.

b) **Az alkoholelleses küzdelem.** Az iskolai testgyakorlás csak egy kis része a testnevelésnek. Fajhigiéniai kongresszusok foglaloznak azokkal a kérdésekkel, hogyan lehetne tiszta, erős nemzedéket az élet küzdőterére állítani és itt ilyen tisztán és erősen meg is tartani. S nagy igazolása a keresztény etikának, hogy amikor ennek a törekvésnek eszközeit keresik, oda kell nyulniok a keresztény tökéletesedésnek arzenáljába s onnan veszik elő s kínálják az emberek kezébe az önmeztartóztatásnak, a mértékletességnek kipróbált fegyvereit.

A testi egészség egyik legnagyobb ellensége az alkohol. A fiziológiai kutatások igazolják, hogy az alkohol szertelen rombolást okoz a szervezetben, a szívben, vesében, gyomorban, agyban, vérerekben; kitartó munkára képtelenné teszi az izmokat; csökkenti az idegrendszer ellenálló erejét a bacillusokkal szemben; megbénítja a felfogást, nehézkessé teszi az érzékelést, felületessé az eszmetársulást, lassúvá és hiányossá az emlékezést; tompítja a szívet és az ízlést; megroppantja az akarat erejét s ezzel meggyáztatja az erkölcsöket s megnöveli a kriminálitás statisztikáját; börtönünket bűnözőkkel, kórházainkat nyomorultakkal, szanatóriumainkat örültekkel, iskoláinkat tompaelméjűekkel tölti meg, bércölte vidékeinket idiótákkal, aranykalászos mezőinket satnya, vézna nemzedékekkel; közszellemünket sivársággal, közállapotainkat romlottsággal torzítja el. És mennyi halálnak, fölösleges vérontásnak, vadságnak, vérpazarlásnak volt okozója a háború alatt!

Természetes, hogy e veszedelem ellen való nemes harcba bele kell vegyülnie az iskolának is, nemcsak azért, mert az ifjúkorban szerzett szokások rendszerint állandó kísérők maradnak az egész életen át, sőt sokszor le nem győzhető hajlamokká, vészes szenvedélyekké erősödnek, hanem azért is, mert az alkoholnak, mint minden méregnek, sokkal erősebb a pusztító hatása a fiatal, mint a kifejlett szervezetre. A lassú csontképződés, vérszegénység, szórakozottság, kedvetlenség, álmatlanság, ingerlékenység, kihívó viselet a gyermekek-nél a legtöbbször az alkohol-élvezet káros következménye.

Tanulóinkat a folyosókon elhelyezett képek figyelmeztették az abstinens életre. A természetrajzi, földrajzi órákon, a magyar olvasmányokkal kapcsolatban, főképp pedig a vallásoktatás körében nem mulasztottuk el a kínálkozó alkalmakat a szükséges felvilágosításokra. Egyébként arról vagyunk meggyőződve, hogy itt is, mint minden más fenyegető veszedelem elhárítására, a felvilágosítás csak nagyon kevés eredménnyel jár; a fő az akarat edzése, a lélek megnyerése, még pedig vallás erkölcsi alapon. Minthogy továbbá minden csengő szónál többet ér a jó példa, az alkoholelles küzdelemben is a szülői ház és a társadalom élő tanítása jár a legnagyobb haszonnal.

Az I. osztályiak közül naponkint ivott sört: 1; alkalmilag, néhanapján ivott bort vagy sört: 25, abstinens volt: 33; bort 8, sört 9 nem ivott még közülök; pálinkát nem ízlelt még: 53. — A II. osztályiak közül naponkint ivott sört: 3, alkalmilag 29, abstinens volt: 19; pálinkát nem ízlelt még: 45. — A III. osztályiak közül naponkint ivott bort vagy sört: —, alkalmilag: 41, abstinens volt: 8, pálinkát nem ízlelt még: 20.

c) **Egészségi állapot.** A tanulók egészségi viszonyai általán ki-elégítőek voltak. A fővárosban folyton uralkodó járványok — sajna — intézetünket sem kerülték el (tifuszban egy, bányahimlőben kettő, kanyaróban nyolc tanuló betegedett meg, a családjukban előfordult fertőző betegség miatt meg négy tanuló volt hosszabb-rövidebb időre kitiltva), mindazáltal nagyobb baj, — Istennek hála — nem történt. A szemvizsgálatot október 29.-én tartotta meg Bayer Sándor I. ker. tiszti orvos úr; trachoma-ésetet nem talált. Május 21.-én 37 tanulót oltottak be újra himlő ellen. A testgyakorlásaiól a tiszti orvos véleményezése alapján 10 tanuló, 7 pedig hosszabb-rövidebb időre volt felmentve.

Az egészségi szabályok az iskolában ki vannak függesztve. Ezeknek megtartását a szünidőben fokozott mértékben ajánljuk a tanulók figyelmébe. Megemlékeztvén b. e. Erzsébet királyné intelméről: „Az élet szép óráit ne tékozzunk el a falak között“ s megértvén E. Meyer szép szavait: „Der Mensch ist ein Licht- und Luftgeschöpf“, az ember világosságra és levegőre van teremtve: töltsenek minél több időt a szabad levegőn. Sütkérezzenek, fürödjének vízben és levegőben, játsszanak, turistáskodjanak sokat, de ne feledjék a bölcs szabályt: Mindent okos mértékkel! Tartózkodjanak a nikotintól és az alkoholtól s mindattól, ami erőszakosan megbontja az idegek békéjét. És minden testedzés közepette szüntelen szent megilletődéssel gondoljanak arra, hogy testünk a Szentlélek temploma, melyet tisztán kell megőriznünk minden szennytől.

2. Értelmi nevelés.

a) **Tanítás.** Amint a test, úgy a szellem nevelésében is a keresztény pedagógia tételeit igazolja az emberiség nagy kioktatója, a szörnyű világháború. Ha szükségünk van edzett idegekre, fejlett izmokra, erős karokra, egészséges érzékekre, még nagyobb szükségünk van tiszta fejre, okfejtő gondolkozásra, biztos ítéletre, a kötelességek világos felismerésére és pontos teljesítésére. Erősebb fegyelembe kell tehát kerülnie az iskolai rendnek s kisebbre kell zsugorodnia annak a kényeztetésnek, mely minden komoly munka alól fel akarja menteni a gyermeket. Szívesen valljuk s úgy is tesszük, hogy a gyermekpsziché tanulmányozásának minden igaz eredményét, a didaktika minden való vívmányát fel kell használnunk a tanuló dolgának könnyítésére; hogy jól előkészített, érdekes, kitűzött céljára törekvő, az egész osztályt foglalkoztató magyarázatokkal kevesbítsük a házi munkát: de nem vehetjük magunkra a felelősséget a megtévesztésért, hogy az életben minden csak játék s mindennek a könnyebb oldalát kell keresni. A tanítás anyagának kiválasztásánál nem lehet szempont a tárgy nehézsége s az iskolai tanítás nem mentheti fel a tanulót a házi munkásság alól. A pszichotechnikusok ontologikus megállapításai, a gyermeki lélek kedvtelése, megbízhatatlan hajlamai nem lehetnek döntők, az oktatás irányának, tárgyának megjelölésénél. Az a becéző módszer, mely mindenben a tanuló kedvét keresi, mindent készen ad eléje s feleslegessé teszi (túlságos preparálással, fordításokkal, összefoglaló tételekkel) az önmunkásságát, nemcsak a kötelességteljesítésre nem szoktatja rá, hanem könnyelművé teszi az élet komoly feladatainak megítélésében, elfojtja a találékonyság, a körültekintő megfontolás, az önálló gondolkodás, a bátor elhatározás és felelősség megérzését, tanuló éveiben pedig arra is ráviszi, hogy erő-kifejtő ösztönét egyéb, az iskola céljain kívül eső, sokszor rosszindulatú elfoglaltságban érvényesítse.

Azon kell tehát lennünk szigorú következetességgel, hogy fejlesszük a gyermek munkaképességét és munkatechnikáját, erejéhez mért feladatokkal lássuk el, önálló tevékenységre, kitartásra szoktassuk s felkeltsük benne azt az idealizmust, mely a munka legszebb jutalmát a nehézségek legyőzésén, a kötelességek lelkiismeretes teljesítésén érzett tiszta örömben találja meg.

Oktató eljárásunkban egyébként a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztériumtól 1890-ben 23.583 szám alatt kiadott Rendtartás, továbbá az 1899. évi 32.818 és az 1903. évi 43.381 számú rendeletekben előírt tanterv és a reá vonatkozó Utasítások vezettek bennünket.

Ezeknek irányítását követtük mind a tankönyvek megválasztásában, mind az oktatás anyagának kijelölésében és módszeres feldolgozásában, melynek egyöntetűségét nemcsak az előírt módszeres és ellenőrző értekezletek, hanem közös életünk mindennapi eszmecseréi is támogatták.

A rendkívüli tárgyak közül az éneket, a francia nyelvet és a gyorsírást tanítottuk. Az ének elméleti része az I. osztályban kötelező volt; a francia nyelvet a III. osztályból 13, a gyorsírást 20 fiú tanulta.

b) **Könyvtárak.** Az intézet ideiglenes elhelyezésével járó szűkös viszonyok arra készítetnek bennünket, hogy mindennemű beszerzéseinkben csak a legszükségesebbre szorítkozzunk.

1. *A tanári könyvtár* a következő művekkel gyarapodott:

Vétel útján: Vaissière: *Eléments de Psych. exper.*, Cauer: *Unsere Erziehung durch die Klassiker*, Cauer: *Wissenschaft und Schule*, Foerster: *Strafe und Erziehung*, Petz: *Ókori lexicon*, Roloff: *Lexikon der Pädagogik*, 3. k., *Etymologiai Szótár* 1—3. k., L. Busse: *Die Weltanschauungen der grossen Philosophen der Neuzeit*, M. Wundt: *Griechische Weltanschauung*, O. Kirn: *Sittliche Lebensanschauungen der Gegenwart*, K. Sell: *Christentum und Weltgeschichte* 1—2, Fináczy E.: *Az ókori nevelés története*, u. a.: *A középkori nevelés története*. Összesen: 13 mű 16 köt. 97 kor. 07 fill. ért.

Ajándék útján: Révai Nagy Lexiconának 10—11. kötet (a VKmin. ajándéka), Vargha Gyula költeményei (Békefi Remig, dr. ajándéka). Ezekon kívül Békefi Remig, dr., zirczi apát úr *Öméltóságának* intézkedése folytán b. e. Gyikos Péter cist. r. pécsi főgimn. tanár könyveiből 20 klasszika-filológia mű 26 köt., 61 auctor-kiadás 118 köt., 40 modern filológiai mű 67 köt. és 19 vegyes tárgyú mű 19 köt., összesen 140 mű 230 kötetben jutott könyvtárunkba. Az összes ajándékkönyvek száma 141 drb., 233 kötet, 500 kor. ért.

A folyóiratok közül a következők jártak:

Akadémiai Értesítő, Archaeologiai Értesítő, Magyar Kultúra, Élet, Egyházi Közlöny, Magyar Középiskola, Orsz. Tanáregyesületi Közlöny, Pharus, Zeitschrift für christliche Erziehungswissenschaft, Zeitschrift für pädagogische Psychologie und experimentelle Pädagogik, Das humanistische Gymnasium, Veröffentlichungen der Berliner Vereinigung der Freunde des humanistischen Gymnasiums, Mitteilungen des Wiener Vereins der Freunde des humanistischen Gymnasiums, Der Schulfreund, Christlich-pädagogische Blätter, Katholische Zeitschrift für Erziehung und Unterricht. Összesen: 16 drb. 140 korona 85 fillér értékben.

A tanári könyvtár állománya jelenleg: 440 mű, 557 kötetben, 1007 korona értékben.

2. *Az ifjúsági könyvtár* gyarapodása a következő:

1. Corn. Nepos: Híres férfiokról. Church: Római élet, I. II. Aesopus: Tanulságos mesék, Andersen meséi. Heltai: Válogatott meséi, Pesti M. G.: Válogatott meséi. Fáy A.: Válogatott meséi, Szemelvények a magyar meseírókból. Faludi: Versek. Gvadányi: Egy falusi nótárius budai utazása. Berzsenyi: Válogatott versei. Kölcsey: Válogatott versei. Kisfaludy K.: Szilágyi Mihály, Vig elbeszélései, Vig beszéleyei, Versei. Gaal: Csokonai V. M.: Válogatott költeményei. Garay J.: Válogatott költeményei. Czuczor G.: Válogatott költeményei. Tompa M.: Elbeszélő költeményei. Arany J.: Toldi estéje (8 péld.). Ilosvai S. P.: Az híres neves Toldi M. (10 péld.). Vörösmarty M.: Lirai és vegyes költeményei. Prónai: Futó csillagok. Tarczai: Szent Margit legendás könyve. Horn—Radó: Szent Erzsébet. Platz B.: Tudományos kalandozások.

Mika S.: Történelmi olvasmányok, I. k. Dr. Brózik: Kolumbusz Kristóf. Jókai M.: A magyar nemzet története, I—III. (I.-ből 2.) kötet, Kedves atyafiak, Magyarhon szépségei, Népvilág, Uti rajzok. Pálffy A.: Attila Isten ostora. Gaal: Hún utódok és az avar birodalom története, Magyarország művelődésének története az Árpádok alatt, Szent István magyar király élete, Szent László magyar király élete, Salamon magyar király története, II. Endre magyar király élete, Az Anjou királyok kora Magyarországon, Nagy Lajos magyar király élete, II. Lajos magyar király és kora, Kard és Lant hőse. Sebestyén Gy.: Zrinyi Miklós, a szigetvári hős. Szalay L.: A tatárjárás története Magyarországon. Ackermann: Tatárjárás. Szalay L.: Hunyadi János élete és kora. Dráva: Hunyadi János. Jósika M.: Hunyadi Mátyás király, II. Rákóczi Ferenc. Lampérth G.: A Glóriás Rákóczi. Dr. Lázár Gy.: A Népvándorlás története. Aldor I.: Dózsa György és a parasztlázadás. Király P.: Dácia története.

Abonyi: Történelem hősei. Barna: Hazáért és szabadságért, Kályhafütőből biboros. Donászi: Buda hőse, Életünket és vérünket, Magyar diák élete. Fanghné: Szabadságharc idejéből. Farkas: Hazaszeretet vértanui, Diákhősök 48-ban, Porba hullt fejek, Damjanich fiai. Krudy Gy.: Az utolsó honvédek. Pósa: Szabadságharc hősei. Böngérfi: Harc a szabadságért, Magyar Robinson. Rákosi: Hős fiúk. Balogh: Három székely diák története. Büttner: Ősi földért. Földes: Búrok magyar vitéze.

Huber Árp.: Az Úr Jézus szülőföldjén. Jankovics: Három század a katakombákban. Regnier—Rogács: Szent Márton élete. Bangha B. J. T.:

Jellemrajzok, (I—V.), Jézus Szívének nagy ígérete. Jámbor L. J. T.: Örökigazságok, Ne mentegesd magad, Gyónás és egészség. Müller L. J. T.: A negyedik parancs, Schlick J. T.: szeszital átka. Erdösi J. T.: A gyónás.

Sienkievitz: Dicsőség mezején. Louiis Coloma: Spanyol képek. Schmid Kr.: A báránka, Piros tojások, Régi várrom, Vizeskorsó, Komlóvirág, A legjobb örökség, Virágkereskedők, Eichenfels Henrik, Matild és Vilma, Jó Fridolin, Klára, Timót és Philemon, Nándor, Eustachius, Paulina, Thalheim Etelka. Hoffmann: Isten mindazok pajzsa, akik benne bíznak, Az Úr szava, A szenvedések iskolája, A gonosztett jutalma, A madárkereskedő, Az ezüstgaras, Egy család története, Régi jó idők, Ki mint vet, úgy arat, Gyermeki szeretet. Filó K.: Igazi szeretet. Pap G.: Miklós országa. Sziklay: Tisztító tűzön át.

May K.: Csendes Oceánon, A medvevadászat, Datolyák honából, Balkánon. Márk Twain: Koldus és királyfi. Cervantes—Radó: Don Quihote. Barfus—Kemény: Az elefántok földjén. Pajeken—Györi: A vörös kém. Kipling: Történetek az őserdőből. Cooper: Utolsó mohikán, Vadfogó, Börharisnya. Bisi Albini—Erödi: Grazia fia.

Dr. Jankó: Stanley utazása. Havran: Utazás keleten. Hevesi: Jelky András kalandjai. Sebök—Schulz: Tengereken túl. Laurie: Diákélet, Angolországban. Bródy: Egri diákok. Tarczai: Budai történetek, Öt novella. Törökne: Breznói takács. Kertész: Fehér turul. Sziklay: Új világ. Sárányi: Titokzatos vizeken. Kincs István: Romok a rom felett, Vadon gyermeke. Malonyai: Nilus országából. Jakab Ö.: Két imposztor. Sebök: Az én naplóm. Vrabély: Csudribudri Muki urfi kalandjai. Krüger: Orgonaszó. Összesen 203 drb., 281 korona 21 fillér értékben.

b) Ajándék útján: Károly Ignác: Arany könyvecske, (Károly Ignác, székesfehérvári ciszterci rendi főgimnáziumi tanár úr ajándéka). Endrödi: A magyar költészet kis kincsesháza, (Brisits Frigyes, dr., főgimnáziumi tanár úr ajándéka). II. Rákóczi Ferenc vallásos buzgalma, Cséfalvy J. T.: Fehér zászló alatt. (Vargha Damján, dr., fg. tanár úr aj.). Aesopus: Tanulságos mesék. (Lázár Imre gróf, III. o. t. aj.). Baróti: Harc az indiánokkal, Törökvilág Magyarországon. Gaal: Kegyelemkenyér, Bánffy: Legszebb regefűzér. (Mind a négy Voigt Pál, III. o. t. aj.). Vágó: Münchhausen báró vidám kalandjai. (Beiter Géza, II. o. t. aj.). Benedek E.: Gyermekek és öregek. (Lopusny István, II. o. t. aj.). Benedek E.: Magyar mese- és mondavilág. (Nagy Zoltán, II. o. t. aj.). Forray D.: Egy kocsis fia, vagy a szorgalom jutalma. (Mészáros József, II. o. t. aj.). Összesen 13 drb. 23 korona értékben.

Mindegyik osztály számára kijelöltük a kötelező olvasmányokat, melyekből több példányt szereztünk be s amelyek olvasásáról közös iskolai megbeszéléseken számoltak be a tanulók a szaktanárnak. Könyvtáróra az első osztálynak kéthetenként, a másodiknak és harmadiknak hetenként volt.

Az első osztályban 61 tanuló összesen 285 könyvet, a második osztályban 51 tanuló 577 könyvet, a harmadik osztályban 53 tanuló 649 könyvet vett ki. 1—1 tanulóra 11 mű esik.

Kötésre 14 korona 82 fillért adtunk ki.

Az ifjúsági könyvtárban jelenleg van 504 mű 546 kötetben 726 korona 81 fillér értékben.

3. *A tankönyv-könyvtárban* a használatban levő tankönyvek 1—1 példányát helyeztük el; összes állománya 26 drb., 41 korona 04 fillér értékben.

c) **Szertárak.** A szertári beszerzéseknél is arra kellett ügyelnünk, hogy csak az okvetlenül szükséges eszközöket és szemléltető tárgyakat szerezzük be. A székesfőváros hálára készítő előzékenységből használhattuk az elemi és polgári iskola gazdag földrajzi és természetrajzi gyűjteményeit, s kedves kötelességünk itt is igaz köszönetet mondanunk *Zipser Károly* tanító úrnak, a szertárak öréneke, ki oly figyelmes készséggel volt mindig segítségünkre.

A filológiai szertár jelen állománya: 18 kép a Liber Sexti tanításához, 190 korona értékben.

A földrajz tanításához 4 térképet szereztünk be 78 korona 40 fillér értékben.

Jelen állomány: 5 térkép 100 korona értékben.

A természetrajzi szertárban Erödi Béla, dr., főigazgató úr Oméltóságától a múlt évben ajándékozott quarneroi koráll-, kagyló- és szivacs-gyűjteményt őrizzük.

Hangjegysokszorosításra az intézet 22 koronát adott ki.

d) **Kirándulások.** Az I. osztály szeptember 30.-án és október 17.-én testedző kiránduláson volt. — Október 31.-én a Kerepesi-temetőben rötta le kegyeletének adóját nemzeti nagyjaink sírjainál. — Október 10.-én és május 3.-án természetrajzi kiránduláson volt Brisits Frigyes, dr. osztályfő vezetésével.

A II. osztály október 3.-án testedző kiránduláson volt a Sashegyen, május 3.-án ugyanezen célból Budafokra gyalogolt Kiss Albin, dr., tanár vezetése alatt. — Október 31.-én ugyanazon tanár elkísérte az osztályt a Németvölgyi-temetőbe, a halottak iránt tartozó kegyelet lerovása, ápolása kedvéért. — Október 10.-én növénytani

kiránduláson volt Budafokon Vargha Damján, dr., vezetése alatt. — Március 31.-én az állatkertet tekintette meg.

A *III. osztály* szeptember 30.-án a budapesti szobrokat tekintette meg Révész Amadé, dr. és az osztályfő kíséretében. Megtekintette az országház előtt elhelyezett orosz ágyúkat is. — Október 3.-án a budafoki Háros-szigeten földi szederleveleket szedett harcoló katonáink számára teának. (Budafokon csatlakoztak: Kulcsár József káplán és Filó Géza tanító urak.) — Október 25.-én elhunyt nagyjaink sírját kereste fel a Kerepesi-temetőben az osztályfő és Révész Amadé, dr. úr kíséretében. — Október 31.-én a Farkasréti-temetőben felkereste Kalocsay Alán, néhai ciszt. r. gimn. tanár, képviselő és költő sírját. A növendékeket az intézeti igazgató, Baranyay Jusztin, dr. s az osztályfő kísérték. — Március 29.-én testedző kirándulás a Városligetbe és az állatkertbe. — Május 3.-án Mátrai Rudolf tanár kalauzolásával az állatkertben az amerikai és ausztráliai állatfajokat tanulmányozta.

Részint a takarékosagra és önmegtartózkodásra való szoktatás végett, részint hogy a szegényebb sorsúaknak a kirándulásokon való részvételét megkönnyítsük, *ifjúsági takarékpénztárt* létesítettünk a múlt évben. Minden tanuló tetszésszerinti időközönként, tetszésszerinti mennyiségben elhozza nélkülözhető filléreit; a kezelő tanár a befizetésekről rendes könyvet vezet és nyugtát ad; a betéteket gyümölcsözőleg megbízható pénztintézetbe helyezi el. Amikor kirándulásra készülünk, mindenkinek van már kis pénze, amelyet azután a szükségességig a szülői ház, szegényebbeknél a kirándulási alap vagy segítő egyesület már könnyebben ki tud egészíteni. Az iskolai év végén felszámolás van; mindenki visszakapja a befizetett és fel nem használt betétet kamatjával együtt. Az intézmény nagyon szépen bevált; tanulóink az idén is gyűjtötték filléreiket; sajnos, hogy a háború miatt a tervezett nagyobb kirándulásról le kellett mondanunk.

3. Erkölcsi nevelés.

a) **Vallásos és erkölcsi nevelés.** A háborúval valami értelmetlen sötétség borult a mi kultúránk ideáljaira. A büszke ember, aki ezelőtt a XX. század elbizakodottságával járta a haladás útjait, olyanformán érzi magát, mint napfogyatkozás idején a megrémült teremtmények. Nem látja színét az életnek. Feketébe öltözött minden: a gondolatunk, az érzésünk, az akaratunk. Amit gondolunk, az gyilkosság és siralom; ami izgat, az bosszú és megtorlás; amit akarunk, az pusztítás és halál. Csak azt becsüljük, ami ártani tud; tudományt, tech-

nikát csak ezen szemszög alatt nézünk; még az erénynek a mértéke is az embertársainknak okozott kár nagysága. Valón igaz, hogy nagyon elsötétedett a mi kultúránk napja.

De ez a sötétség, bár egy pillanatra megriaszthatja az embert, nem ingathat meg bennünket az emberi haladásba, a diadalmas előretörtetésbe vetett hitünkben. Tudjuk, hogy a fejlődés áramai mélyenjárók és erőszakosak; sziklákat hengergetnek és földet rengetnek; keresztbe szántják a régi utakat; új vonzásokat és taszításokat indítanak. Persze, hogy ilyenkor recseg és ropog minden, lazulnak és pattannak a régi kötelékek, és a mélybe zúdul az élet sok ornamentikája. De tudjuk, hogy ilyen kataklizmák után új reménységek emelkednek ki a gomolygó mélységekből, amelyek aztán megint előre viszik az embert a tökéletesedés útján.

Mert nincs oly rossz a világon, amin valamiképp ott nem révedzne a jónak kicsinyke sugára. A most kavargó fergetegben, zúgó ítéletidőben is olyan értékek villannak meg, amelyeknek tüze, ragyogó fénye mutatja, hogy nem hamisítványok, hanem valódi, örök elemei minden emberi tökéletesedésnek és semmiféle kultúrfokon ki nem kapcsolhatók.

Az első, ami ebből a chaosból kilobban, az *ideálizmus* renaissancea. A puha béke alatt nagyon nőtt a materiálizmus s önzővé tette az embert. Az élet értelmét a kényelemben és élvezetben kereste és találta. Pénzt, csak pénzt, sok pénzt akart. Nagyon kellett neki, mert ezzel akarta megvásárolni a boldogságát, a mások kegyét, a maga örömét. Kegyetlen közömbösséggel ment el a mások bajai mellett, s a szerencsétlenség hiába kopogtatott nála részvétért. — S most egyetlen hívó szóra ott hagyja kényelmes otthonát, hogy megtorolja a másokon ejtett sérelmet. Aki azelőtt a legkisebb széltől, esőtől óvta egészségét, kiáll a vérzivatarba, kockára teszi saját életét, hogy megmentse a másét. Akit máskor egyetlen hamis hang a Beethoven szimfoniájában idegessé tett, az most gépfegyverek és shrapnellek szörnyű muzsikáját hallgatja, hogy megbosszulja a merényletet, melyet gonosz álomlátók követtek el az erkölcsi világrend összhangja ellen. S akit nem tudott megindítani a nyomor látása, az most állja a tüzet és tűri a hideget, hogy megmentse a hazának a becsületét. Aki meg itthon maradt, az áldoz és gyűjt, ápol és virraszt, köt és varr, csak hogy elősegítse a közös nagy, az egyetlen ügyet: a haza ügyét. Blázirt gondolatainak, fakó vágyainak előbb határt szabott a sír, s most a jövőnek boldogságáért, örök dicsőségért, halhatatlanságért ontja a vérét. Bizony úgy van: a jövő reménye uralkodik a jelenen, a *mi* háttérbe szorította az *én*-t, a haza a szűk otthont. Az

altruizmus legyőzte az önzést, az ideálizmus megverte és kergeti a materializmust.

Az önző érdekek elhallgattak, az apró ellentétek elsímultak, a párttusák elültek: egy családdá lett az egész nemzet, s e családnak feje, atyja a mi jó királyunk, ki öröködik mindnyájunk boldogulásán. És amikor megküldte a nagy izenetet, nem volt senki, aki megbékülten megnyugodva azt nem mondta volna, hogy „mindnyájunknak el kell menni.“ És elmentek. És azóta is hogy nézik, várják minden mozdulatát! De várja, lesi minden feljebbvaló intését az alantlévő, mert érzi, tudja, hogy a magasabb pozíció átfogóbb nézést biztosít s becsületes jószándék mellett az egyetemesnek érdekeit higgadtan, felelősebben bírálja meg. — A *tekintély* elve tér vissza megerősödve a köztudatba. Wyneken és a Jugendkultur gyenge felkészültségű szóvivői kénytelenek elhallgatni, mert nyilvánvalóvá lett, hogy nem a magukat kiélő, nem a biológiai erkölcstan szerint kialakított, féktelen individualitások az igazi embertípusok, hanem azok, akikben szabadabb lett a készség, az egyéniségnek az egyetemességbe való beilleszkedésére. Ismét úrrá lett a tétel: csak annyiban van joga valakinek a becsülésre, amennyiben saját erőit szolgálatába tudja szegődtetni a közjónak.

Nagy eszmék, amelyeket a szociológikus iskola ki akart törölni a tudatból, szinte szemünk láttára öltöznek valóságba. A magyar királyhűség, a magyar lojalitás, melyet a múlt hagyományai közé szerettek volna raktározni, kilép az avult szólamok lomtárából, fegyvert ránt s mint bosszuló nemezis veti magát a királygyilkosokra. A *hazaszeretet*, mely eddig sokak előtt üres szó volt csupán, leszáll az elvont fogalmak szférájából, s mint bátorság, áldozatkészség, fegyelem és hősiesség vonul végig hegyen-rónán. Örül a lelkünk, s a kerubok helyeselnék hozzá, amikor a magyar hazaszeretetnek, nagy-lelkűségnek, előkelő önuralomnak csodás példáiról olvasunk és hallunk. Minden vitézi tett — és ilyennek kell mondanunk minden pontos kötelességteljesítést — minden kardcsapás, minden gépfegyver energiákat szór, melyek a pusztulás törmelékein, sokszor véres romokon új élet csíráit, az öntudatosabb, jobban átértett, elevenebben átélt nemzeti érzés szikkeit fakasztják, azét a hazaszeretetét, mely nemcsak akkor hangos, mikor a kultúra javaiban osztozkodni kell, hanem akkor is, sőt akkor még erősebb, amikor e kultúrjavakat meg kell védeni.

Erre a férfias, békében munkás, harcban elszánt hazafiságra, erre az önzetlen, áldozatkész emberszeretetre, erre az ideális lelkültre annál nagyobb szükség van, mert hiszen már most is s még jobban

a háború után mindenkinek nemcsak a maga életét kell megélnie, hanem másokét is, mások helyett is. Naponkint száz és ezer élet megy a pusztulásba; száz és ezer energia-forrás apad ki; száz és ezer erős kéz hanyatlik le; ugyanannyi szív dobogása áll meg, ugyanennyi agy szűnik meg dolgozni. Ezek helyett a megbénult kezek, kihült szívek, szétroncsolt agyvelők helyett is az új nemzedéknek a *ma* gyermekének kell majd dolgoznia, hevülnie, eszméket termelnie. Mindenkinek nem egy, hanem több életet kell majd élnie.

Hogy erre a fegyelmezett többéltre képes legyen, több erőre, több örömré lesz szüksége. Erőre, mely felette áll a szerencse kedvezésének; örömré, mely nem fonnyad el a jó sors kedvezéseiben s nem fakul meg a bánat könnyeitől; erőre, mely nem remeg a veszedelemtől és nem fut el a fenyegetéstől; erőre, mely féket vet a gondolatra és megóvja szertelenségeitől az indulatot. Szóval: olyan erőből kell táplálkoznia, mely megmenti a csüggedéstől és nem engedi, hogy a teher alatt letörjék a porba, másrészt pedig kikerüli az elbizakodottság ingoványait.

S ahogy átkutatjuk az eszmék zajlásának vidékeit s keressük a forrást, ahonnan ez a több-erő, több-öröm, több-élet fakadhat, egy név zúg felénk, átharsogja a halálba indulók csatakiáltását és túlzengi a diadalmi *Te Deumot*. Királyok és császárok és a feldúlt világ népei veszik ajkukra *Isten* szent nevét, ki életre hívta az embert és célt tűzött eléje, és vezeti a nemzeteket az örök ekonómiában kijelölt utaikon. Nekilendíti a nagy akarásokat, lezárja a sorokat. Felemeli a kicsinyeket és megalázza a nagyokat; szétszórja poraikat, hogy emléük se maradjon azoknak, kik hivatásukat betöltötték, vagy az isteni gondolat kifejllesztésére képtelenek. A mindent átfogó isteni akaratnak ez a ránk alkalmazása, egyedül ez ad határosságot törekvéseinknek; egyedül ez ad lendületet és szilárdságot jószándékainknak; egyedül ez szabadít ki a zsarnoki önzés autonómiájából. Az istenes érzés, ahogy az ő több-embert alakító energiáival virágfakadásra bontakozott a keresztény világnézetben.

A világtörténelmi erők összeütközéséből zúgva száll végig a lelkeken a tanulság, hogy az élet minden lendületes motívuma, az önzetlenség, önfeláldozás, hűség, fegyelem, hűség, s ami szép erény csak fenntartja a hazát s előbbre viszi tökéletesedésében az emberiséget, ez mind nem posványban és fertőben, hanem az élet örök vizei mellett erősödik nagyra és izmosodik lebirhatatlanná. Ez örökfolyású vizek pedig ott fakadnak, ahová mindig is menekült a megfáradt lélek: a vallás mélységeiben. „Der Einzelne, wenn Gott mit ihm ist, ist immer in der Majorität“, mondja a németek hatalmas

császára. Elevenebben, mint valaha, éreztük és — a háború mindennapi tanulságainak hatása alatt — fölényesen érezzük a keresztény pedagógia alap gondolatának igazát: akiben Isten él, az a többember; akiben Isten akarata tesz és cselekszik, csak az közelíti meg az igaz emberről való eszményt; csak ez lehet boldogságára önmagának, vigaszára és bátorítására másoknak, védelmére a hazának és dicsőségére Teremtőjének.

Eme meggyőződés vezetett minket a multban, ez fog irányítani a jövőben is. Főtörekvésünknek és legszentebb kötelességünknek tartottuk, szóval úgy, mint példaadással öregbíteni növendékeink szívében az istenfélelmet és a vallásos kötelmek eleven érzékét. Nemcsak a vallástanításnak adtuk meg méltó helyét a munkában, hanem a többi tárgyokban és ügyességekben is, az iskolai élet minden megnyilatkozásában iparkodtunk kiemelni azokat az ethikai mozzanatokat, amelyek az embert Istenhez való viszonyára s ebből kifolyó kötelesegeinek teljesítésére intik.

S mert jól tudjuk, hogy a vallásosság, ha a tettek köntösébe nem öltözik, olyan, mint az alvajáró gondolat; minthogy meg vagyunk győződve, hogy az a vallásosság, mely csak rejtezkedve él és nem kísér el az élet minden téreire, olyan, mint a száraz fa, melyből nem árad ki és virágot nem fakaszt, gyümölcsöt nem érlel az élet: azért nagy gondunk volt arra, hogy tanulóink megértő lélekkel hozzászokjanak vallásuk külső gyakorlásához. Imával kezdtük és végeztük az előadásokat; 12 órakor közösen elmondtuk az „Úr angyalá“-t. Vasár- és ünnepnapokon, továbbá az iskolai ünnepeken, a koronázás évfordulóján, Ófelsége és az intézet kegyurának nevenapján, Szent Erzsébet és Szent Imre ünnepén, Szent Balázs, halottak napján szentmisét, vasár- és ünnepnapokon szentbeszédet is hallgatott az ifjúság; november 13.-án az elesett hősök lelki üdvéért mutattunk be szentmiseáldozatot; március 25—28.-ig lelkigyakorlatokon, május folyamán vasárnaponként Mária-ájtatosságon vett részt. Szentmise végén, továbbá mindennap előadás előtt és után közösen imádkoztunk harcoló seregeinkért és fegyvereink győzelméért. A törödelem szentségéhez ötször járult testületileg az ifjúság: szeptember 20., november 5., december 20., március 28. és május 13. Tanulóink azonban a kötelező alkalmon kívül is többször és buzgón járultak a szentségekhez; minden szentmisén ott láttunk 25—30-at az Úr asztalánál, hogy az „angyalok eledelével“ erősítsék magukat az istengyermeki típus kialakítására.

A súlyos megpróbáltatások alkalmait a lehetőség szerint felhasználtuk arra, hogy tanulóinkat az altruisztikus együttérzés, az irgalmasság keresztény erényeinek, a hazafias érzelmek reális meg-

nyilatkozásaira rászoktassuk. Az első hadikölcsön-kötvény kibocsátásakor a Mikulás-nap és karácsonyi ajándékokról, új ruhákról való lemondás árán 7 részvényt (682 kor. 50 fill.) jegyezték; a harcoló katonák számára 8 kiló theát gyűjtöttek; a katonák karácsonyfájára 318 kor. 49 fillért adtak össze. Ezenkívül sok könyvet, játékszert hoztak a szegény elemi iskolai tanulók számára karácsonyi ajándékol. — Ne apadjon ki soha az a forrás, amely a felebaráti szeretet, a krisztusi jóttevés melegét árasztja a kopott szegénységre, a veszélyeztetett közérdekre!

Hálás köszönetet mondunk nagys. és ft. *Hanauer István*, dr., c. apát, Szent-Imre-kollégiumi igazgató úrnak, aki a kollégiumi kápolnát a legnagyobb szivességgel engedte át az istentiszteletek céljaira s mindenben a legfigyelmesebb szeretettel és jóindulattal támogatott bennünket.

A nemkatholikus vallású tanulóink saját felekezetük hitoktatóitól nyertek vallási oktatást és ezeknek vezetése és felügyelete alatt tettek eleget vallási kötelességeiknek.

Mária-kongregáció. Ami a Szent-Imre-főgimnázium nemeslelkű alapítójának és tanári karának kezdetétől fogva szeme előtt lebegett, idén, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén, megvalósult. A katolikus nevelésnek negyedfélszázad tapasztalataiban jól kipróbált és kitűnően bevált eszköze, a Mária-kongregáció, nem hiányozhatik ott, hol a nevelés ideálja az örök ideál: Krisztus, bár egy katolikus intézetben a vallási nevelés tárgya minden ifjú s hordozója minden tanár és minden tantárgy, az egész iskola, annak egész szelleme és légköre.

A mi vallásos iskoláink munkájának a maga egészében nemcsak oktató és nevelő, hanem a szó katolikus értelmében lélekgondozó, pasztoráló munkának kell lennie. De ily felfogás mellett is lehetséges, sőt helyes, az ifjúság egy részét külön lelki gondozásban, szubtilisebb pasztorálásban részesíteni. A katolikus nevelés ideálja, a krisztusi tökéletesség, ugyanis emberi mértékkel le nem mérhető, végtelen nagyság. Ép ezért emberileg soha teljesen el nem érhető és minden törekvés mellett is csak mindinkább megközelíthető. Az emberi az istenihez csak hasonlatossá lehet, de vele nem azonosulhat; a véges határait kitolhatja, de végtelenné nem válhat. A Krisztus követése tehát természetszerűleg fokozatokat ismer. Maga a Mester jelezte előre, s a történelem bizonyítja azóta, hogy a lelkek különböző indítást kapnak az Ő követésére. Az iskola a vallási nevelés terén kövesse a krisztusi vallás letéteményesének, az Egyháznak az elveit. Állapítsa meg a szükségesnek, az általánosnak a mértékét, s mindazt,

ki ennek megfelel, gáncs ne érje, vallásilag inferiornak senki se tekintse; de az önként többre törekvőket segítse a kívánt lelki többlethez; ahol magasabb lendület nyilatkozik, azt ne hagyja elernyedni, hanem irányítsa a legmagasabbra. A Mária-kongregáció feladata tehát a katolikus iskolában az, hogy a sok és nagy impulsussal bíró lelkeket támogassa, hogy egész lelki valójukat exponálhassák a krisztusi igazságok intenzív fényének.

A Mária-kongregáció alapjainak megvetése a múlt év május havában történt. Az idei tanév elejétől kezdve a III. osztályból választott jelöltekkel folyt a kongregációi élet a heti ülések keretében. A kongregáció eszméjének és szabályainak a megismertetése volt az ülések főtárgya a rendes ájtatosság végzése mellett.

Vagy háromnegyedévi próbaidő után, az igazgató, a tanári kar és a jelölt ifjak kérésére az intézet kegyura, *Békefi Remig, dr.*, zirczi apát úr, a bíboros hercegprímás Őeminenciájának hozzájárulásával, 1915. febr. 18.-án adta ki a kongregáció alapító oklevelét. Miként az első Mária-kongregáció, úgy mi is, jelszavunknak választottuk: in pietate litterisque progressus, törekvés igazi keresztény jámborságra és igaz keresztény tudományra, ezért kongregációnkat a Mater bonorum studiorum-nak, a Boldogságos Szűznek, a „*Jó tanulmányok Anyjának*“ tiszteletére szenteltük. Különös égi pártfogóinkul és példaképünkül választottuk *Szent Bernátot*, a legnagyobb cisztercitát és legnagyobb Mária-magasztalót, valamint *Szent Imrét*, hazánk ifjúságának és intézetünknek védőszentjét.

A kongregáció bekebelezése a római Prima primariába megtörténvén, az első ünnepélyes tagfelvételt március 25., a Boldogságos Szűz ünnepén, tartottuk meg. A Szent-Imre-főgimnázium ifjúságából az első Mária-leventéket az intézetnek és a kongregációnak alapítója, Békefi Remig, dr., zirczi apát úr, avatta fel. A magasztos esemény színhelye a mi intézetünket annyi szeretettel támogató idősebb testvérünknek, a budai Szent-Imre-kollegiumnak, a kápolnája volt. Az ifjak nemes elhatározásának tanúi voltak Hanauer Á. István, dr., c. apát, a főgimnázium érseki biztosa, Piszter Imre, dr., a ciszterci Rend budapesti hittudományi és tanárképző intézetének igazgatója, a főgimnázium egész tanári kara, nagyszámú szülő, a Regnum Marianum, a Jézus-Társasági atyák és a II. ker. érseki főgimnázium ifjúsági testvér-kongregációinak képviselői, számos ciszterci tanárjelölt és intézetünknek egész ifjúsága. 16 harmadik osztályi tanulóknak (Beitzer Győző prefektus, Szüllő Arpád titkár, Csepela Alajos és Thurnherr Gyula tanácstagok, Alkér György, Brázay Kálmán, Fáykiss Géza, Gyulai Elemér, Harmathy Jenő, Ibos István, Kosztin

László, Lazay Béla, Neuhold József, Temple Rezső, Zboray Tibor és Zielinski István tagok) mellére tűzte fel az intézet kegyura a kongregáció-érmét s hozzájuk a következő beszédet intézte :

„*Kedves Fiaim !*

Itt, a Szent-Gellérthegy tövében, a Szent-Imre-kollégium falai között, ti, a Szent-Imre-főgimnázium növendékei, Mária-társulatba léptek. E tény láttára s a Bold. Szűz, Szent Imre és Szent Gellért nevének említésére a magyarországi kereszténység kezdetének, az apostoli időknek emlékei kelnek fel lelkemben. Megjelenik előttem a kereszténységet megalapító első magyar király, Szent István, amint a kereszténységet nem keletről, hanem nyugatról fogadja be országába. Látom, miként nyílnak meg az ország kapui a keresztény hit-térítők előtt. Ezek terjesztik a kereszténység eszméit, a magyar népet a pogány vallásból a kereszténység útjára vezetik, megalakulnak az egyházközségek, a szent király megszervezi az egyházmegyéket és szentegyházakat építtet az Isten imadására. A fejedelemségből királyságot szervez s ezáltal Magyarország, a magyar nemzet és a magyar uralkodó tekintélyét magasra emeli s ezenfelül országának önállóságát biztosítja, midőn a királyi koronát nem a császártól, hanem a római pápától kéri. Szent István visz törvényeinkbe keresztény szellemet; az egyént, a családot és a társadalmat megtölti hittel és eszményekkel; a magyar nemzet erkölcsét megjavítja, műveltségét megfőlemeli.

Szent Gellért személyében az apostoli lelkületű férfiú áll előttünk, aki magyar földön iskolát szervez a nemzet keresztény műveltségének kifejlesztésére; rettenthetetlen hitével a magyarországi kereszténység terjesztésében itt, a róla elnevezett sziklákon, vértanú-halált hal, tiszteletreméltó példáját adván a hithez való hűségnek.

Szent Imre királyi herceg meg bensőséges hitével és tiszta erkölcsével mint a magyar ifjúság példaképe jelenik meg előttünk. S vele együtt hallgatjuk Szent Istvánnak, a királyi apának intelmét, melyben lelkére köti fiának, hogy a katolikus hitet megőrizze, az egyházat támogassa, a szülőknek engedelmeskedjék, az öregeket becsülje, az elődöket tisztelje, imádkozzék búzgón, legyen kegyes, könyörületes, türelmes, erős, alázatos, szerény, szelíd, tisztességes és szemérmes.

Látjuk és halljuk, amint Szent István király halálos óráján Magyarországot a Boldogságos Szűz oltalmába ajánlja. Ezóta Magyarország Mária országa, a Bold. Szűz Mária meg Magyarország pátrónája. Templomaink nemcsak itt, Budán és Székesfehérvárott, hanem széles e magyar hazában Mária tiszteletére épülnek, pénzeinkre és pecsé-

teinkre Mária képét vésik, zászlainkra is a Bold. Szűz képét festik és hímezik. S őseink e Máriás zászlók alatt indultak hadba s abban a tudatban, hogy nemcsak gyermekeiket, feleségüket, családjukat és hazájukat, hanem egyúttal a kereszténységét is védik, s ha e küzdelemben elesnek, nemcsak szeretteik, hanem az egész keresztény világ ajkáról elhangzik a „Requiem aeternam“ kiengesztelő szava. S most, ebben a vérzivataros világháborúban is, a ti apáitok és fivéreitek is ily Máriás zászlók alatt szálltak hadba édes magyar hazánk és a nyugati kereszténység védelmére.

S mindezen fölül, kedves Fiaim, ti Mária Rendjének, a ciszterci Rendnek, vagytok növendékei itt a Szent-Imre-főgimnáziumban. Tanáraitok lelkét a Mária-kultusz szelleme tölti el; nevelő munkájokat is ez és Szent Bernát nagy lelke irányítja, hogy belőletek vallásos érzületű, erkölcsös életű, kötelességtudó, művelt lelkű és hazafias magyar embereket neveljenek. E célt szolgálja a ti Mária-társulatotok. Legyen rajta és rajtatok a jó Isten áldása!”

Kongregációnk működése a lelki élet alapjai megvetésének csendes, de komoly munkájára szorítkozott. Hetenkint — más helyiségünk nem lévén — az egyik osztályteremben jöttünk össze. A minden külső dísz hiánya még inkább utalt bennünket a lényegre, a bensőnk, a szív és lélek intenzív művelésére a kongregánista ideálok szerint. A tagok saját munkásságuk szárnypróbálgatásaként Beitzer Győző és Szüllő Árpád két-két ízben tartottak felolvasást. Temple Rezső pedig 1914. december 13.-án a budapesti Mária-kongregációk kongregusának ifjúsági matinéján, a régi országház termében, nagy hatást keltve szavalta el Kiss Menyhért Czenstochói legendáját. Az intézet kegyura, igazgatója és a tanári kar nemcsak szívük melegével karolták fel mindenkor ügyünket, hanem anyagi jötevőink is voltak. Békefi Remig, dr., zirczi apát, úr 60 koronát adott a felvevő ünnepel kapcsolatos kiadások fedezésére, Bitter Illés igazgató, Kiss Albin, dr. és Vargha Damján, dr. tanár urak pedig 10—10 korona adománnyal lehetővé tették, hogy a Kongregáció szép Karácsonyfa-ünnepélyt rendezhetett. Nemeslelkűségükért a Kongregáció itt is hálás köszönetet mond.

b) **Fegyelem.** Nem is hangzik már olyan félelmetesen ez a szó, amióta a „zord mester“ vaspálcával rendezkedik a népek életében. Immár egy éve tanuljuk a leckét, hogy a legnagyobb dolgokat, melyektől nemzetek élete függ, nem a jogok, hanem a kötelességek gyakorlásával lehet sikeresen megoldani, hogy nem az egyén korlátlan szabadsága, hanem az okos engedelmesség az erő és győzelem

titka. Szükségünk volt erre az okításra és be kell vinnünk ezt a tanul-ságot a gyermekszobába és az iskolába is. Mert a mi századunk, „a gyermek százada“ valahogyan nagyon megtévedt a szeretetben. A gyermek szeretetében. Azt hiszi, hogy ezt a szeretetet dézsmával meg lehet váltani. Azzal áltatja magát, hogyha gyermeknapot rendez, gyermekkertet tart fenn, gyermekotthonokat létesít, gyermekmenhelyeket alapít, lelenházakat épít, internátusokat emel, bonnet fogad és nevelőt tart, szóval: ha megfizette a gyermekszereket zsoldját, akkor már szereti is a gyermeket. Pedig a gyermek ettől a szeretettől fel nem melegszik, boldog mosolyra nem derül. Nem, mert nem szívből fakad. Szív kell a gyermeknek, szív, amely nem akar tőle elszakadni; szív, mely önmagát felejtéi érette, sokat tűr, mindent odaad, mindent elfelejt, mindent megbocsát. Nem olyan, amely mindent elnéz, hanem amely mindent meglát s a veszedelmet az utból elhárítja. Nem olyan, amely mindent megenged, hanem amely a jobbulás reményéért mindent megbocsát. Okos szív, amely nem ismer szebb vágyat, mint édes örömekeket csordítani szereteteire, de a jövőért való aggodásból az élet realitásaira is felvértezi őket s nem szoktatja olyan kényeztetésekhez, aminőket az élettől várniok nem lehet. Mert a gyermekertből s az iskola udvarából az élet országújtára nyílik a kapu s ezt csak ritkán szegélyezik örömvirágok, sőt a legtöbbször — s éppen a legkomolyabb problémák megoldása közben — passziflórás sziklafalak mellett, zúgó mélységek felett, belső világunk szakadékaik közt, máskor meg ellenséges páncélfalakon s havasesős lövőárkokon visz keresztül. Itt pedig edzett idegekre, tűró érzésekre, kitartó kötelességtudásra, engedelmes akaratra, szóval: fegyelmzett jellemre van szükség. Jellemre, melyet nem riaszt meg a veszedelem vagy sikertelenség s nem térít el sem szóbeszéd, sem gúny vagy fenyegetés. Jellemre, mely emberi tekinteteket nem ismer és fékentartja gondolatait, uralkodik indulatain és tudatosan határozza el tetteit.

Azt mondja Hindenburg, az oroszfojtó, hatalmas német: A háború sorsát végső elemzésben a fegyelem fogja eldönteni. Nem az, amely ostorral kényszeríti ki az engedelmességet, hanem amely értelmi belátáson alapul s megértő alkalmazkodással érvényesíti legjobb képességeit. Az erő principiuma a szükséges alárendelésben van, s a sikert az egyéni értékeknek okos, számító, de teljes latbavetése biztosítja. Az ilyen felfogástól átítatott fegyelem az engedelmességet nem akadálnak, hanem az egyéni szabad erő kifejtés elengedhetetlen feltételének fogja tekinteni.

Minthogy pedig ez a fegyelmi készség, az akaratra ez a memóriája csak hosszas gyakorlás által izmosodik erőssé, már korán, már

a gyermekévekben fel kell keltenünk és istápolnunk a győzedelmes lemondás, a diadalmas önlelkielégedés, a lefegyverző nagylelkűség, a hódító önzetlenség ideghangulatát.

Igy nevelünk szerény, de határozott, önlegyőző, de küzdésben és lemondásban egyaránt bátor, ideális, de az élet realitására felkészült, fegyvelmezett nemzedéket, amely nem kényszerparagrafusoknak engedelmessé válik alacsony félelemből, hanem lelkiismerete szerint cselekszik okos belátásból, nemes szabadakaratból.

Ezért iskolai fegyvelmezésünk nem lehet más, mint az iskolai életre való alkalmazása ama valláserkölcsei elveknek, melyek az egész életnek irányt szabnak. Azon is voltunk, hogy az intézeti fegyvelmezés ne külső eszközökön, büntetések és fenyegetések kényszerén, hanem a növendékek lelki készségén alapuljon. Még írott törvényeink sem voltak; megelőző intések, éberség, rendhez szoktató figyelmeztetések, óvó felvilágosítások, a lelkiismeret felébresztése, értelmi rávezetés voltak fegyvelmezésünk eszközei. Ugynevezett „erősebb rendtartási eszközökre“ — hála Istennek — nem volt szükségünk.

Az individuális nevelés szempontjából megkezdett „jellemlelapok“ra gyűjtöttük tovább az adatokat. A gyermeklelki tanulmányozásának e diszkrét eszközétől sok pedagógiai hasznot várunk.

c) A szülőkkel való érintkezés. Hogy az iskola megvalósíthassa felsőleges programját, szükséges, hogy a szülői házban készséges segítő társra találjon. Az utca, a kirakat, a mozi és színház, a zúg-olvasmányok, a sajtó s a nagyszámú egyéb nevelési együtthatónak a legtöbbször ellentétes, rontó hatása csak úgy ellensúlyozható, ha a szülői ház ugyanarra törekszik, mint az iskola; ha a család meghitt kereteiből ugyanaz a lélek sugárzik a gyermek felé; ha az édesapa tekintélye s az édesanya szeretete ugyanazoknak az ideáloknak a tiszteletét sugallja szívének, amelyeket az iskola ápol. Ezért nagyon fontos, hogy a szülői ház folytonos érintkezésben legyen a tanári testülettel; hogy megismerje az intézet szellemét, s megismervén, megértsék egymást s kölcsönösen felhasználják tapasztalataikat a gyermek lelki tanulmányozására, alakítására a nagy célnak megfelelően.

Mi mindig rendelkezésükre álltunk a szülőknél, bármikor kerestek fel bennünket a kitérített fogadó-órákon, sőt azokon kívül is. Amikor csak szükségét láttuk, külön intőlapokkal értesítettük a szülőket gyermekeik előmeneteléről, viseletéről s minden alkalmat felhasználunk, hogy tanáccsal és útbaigazítással szolgálhassunk a tanulók erkölcsi és szellemi fejlődésének összehangzó irányítására. Vajha minél több szülő venné igénybe és gyümölcsöztetné ezeket a közös megbeszéléseket!

d) **Ünnepélyek.** A gondok és aggodalmak emez évében kinek volt volna kedve zajos ünnepségek külső fényéhez? Előírt ünnepeink is inkább az ideg feszültség enyhítésére szolgáltak; inkább a magunkbaszállás, a csendes reflexiók alkalmai voltak épúgy, mint a harctérről érkező győzelmi hírek.

Nov. 5.-én intézetünk égi pártfogójának, Szent Imrének emlékét is csak a templomban ünnepeltük. Szentmise alatt *Mátrai Rudolf* tanár a következő szép szentbeszédet mondotta:

Kedves ifjak! Venezia, ez a csodálatos város, mindenkor gyönyörű, de talán napnyugtakor a legszebb. A nagykiterjedésű laguna, mint egy óriási tükör reflektálja a lehanyatló nap biborsugarait. A mozgó vízfelületen fel-feltűnő, csillogó sávok, a hullámok színes árnyékai, az égboltozat kék színe csodálatos harmóniába olvadnak. A hajó közeledtével vízpárás atmoszférán keresztül lassankint előtűnedeznek Venezia tornyos házai s kupolás templomai. Ez a víz tükreben ringó város első pillanatra úgy tűnik fel, mint egy fantasztikus délibáb, mint egy úszó város, mint egy vízi karaván, amely éjjeli pihenőre tér a lagunák csendes ölébe. A csalódás lassankint eltűnik. A hajó horgonyt vet s magunk előtt látjuk a káprázat nélkül is tündéri város márványtemplomait, márványpalotáit, márványhidjait, oszlopait, erkélyeit, csúcsíves, mór és bizánci ablakait s azok bámulatos finomsággal kidolgozott párkányait.

Közös füzérre fűzött, különböző színű drágakövek színjátékával versenyez ennek a tündéri városnak pazar színpompája. A víz smaragdzöld, az ég többnyire türkiskék, a távolból látszó homokbuckák aranyfényben csillognak, a szomszédos szigetek házai korallszínben, a környező templomok ragyogó márványai kristályfényben tündökölnek.

A Canale grande kanyarulatának végső pontján, mint egy pompás tengeri rózsa, úgy emelkedik a Santa Maria della Salute márvány kupolával, szobrokkal díszített oromzatával, aranyozott gömbön álló gracieuse bronzangyalával. Ettől jobbra, mint egy tüzes oszlop szökik a magasba a San Giorgio Maggiore veres tornya. Ide, az Úr e szépséges hajlékába vonzott először a szívem, midőn Veneziában jártam. Nem a tudásvágy, nem is a művészetek szeretete, hanem a kegyelet vonzott oda. Ezen a helyen élt, a templomhoz épített benedekrendi kolostorban nevelkedett, ebben a templomban imádkozott Szent Gellért, Szent Imre herceg nevelője. Itt sarjadtak ki lelkéből azok az értékes erények, melyeknek legszebb virágait nekünk, magyaroknak hozta el. Itt kristályosodott ki lelkének az a mély meggyőződése, melyért később életét áldozta. Innen kelt útra a szent férfiú, hogy mélységesen érző szíve vágyát követve, a szent földre menjen. Az isteni gondviselés csodálatos irányítása folytán hajója a szent

föld helyett a dalmát partokra vetődött. Innen hazánkba, Szent István udvarába került. Szent királyunk az első találkozás alkalmával megkedvelte a nagyműveltségű és szentéletű szerzetest s az országnagyok és püspökök ajánlatára legdrágább kincsét, a keresztény vallásra tért magyarok szemefényét, a nyolc éves Imrét rábizta.

Mire tanította a tudós szerzetes a liliomlelkű királyi herceget? Két szóval felelhetünk erre a kérdésre. Munkára és imádságra. Munkára, mert az visszatart a rossztól, imádságra, mert az erőt ad a munkához. Árpád vezérünk okossága, ereje, kardja, vitézése megszerezte nekünk ezt a drága, szép hazát. Ezek a fényes tulajdonságok azonban nem biztosították volna a magyar faj fennmaradását. Az erőhöz, a hatalomhoz, a kardhoz új fegyvert: Krisztus keresztjét kellett hozzácsatolni. Ennek a fényével, ragyogásával kellett elhomályosítani a pogány máglyák áldozati tűzét. A keresztény vallás mélységes igazságaival, a szeretet édes hangjával meg kellett szelidíteni a szilaj magyarokat. Ezért Szent Gellért és társai magukhoz édesgették a kis pogány őseiteket. Kivették kezükből a paritytyát és az ijjat, ökölbe szoritott kezeckéiket imára kulcsolták, földre szegzett tekintetüket felfelé irányították, kemény szívüket megpuhították, eszükbe bevetették a hasznos ismeretek magvait, melyek kikelve, új életet teremtettek a négy folyam és hármas halom vidékein.

Ebben a honmentő munkában leghűségesebb támogatójuk első, szent királyunk és Szent Gellértnek a legbuzgóbb, a legszorgalmasabb tanítványa, a magyar szent korona várományosa, az ifjú Imre herceg voltak. A pogány magisterek tudósokat vagy heroszokat neveltek tanítványaikból, Szent Gellért Imréből szentet nevelt. Királyi szülőkhöz és szenthez illő nevelésben részesítette. Tevékeny életre, nehéz királyi hivatásra irányította értelmét. Az ima gyönyörűségében és áhitat gyakorlataiban képezte ki szívét. Az imádság volt öröme, az erényekben való haladás volt az időtöltése az ifjú hercegnek. A imádság vonzotta őt Pannónia szent hegyére, az imádság szeretete vezette őt a veszprémi Szent György templomba, hogy ott alázatos lélekkel boruljon a templom hideg kővére. Imádsággá formálódott az ő tiszta, ártatlan lelkében minden: szemének bánatos könnye, örvendetes ragyogása, szívének minden dobbanása, lelkének minden sóhaja, szent volt az ő munkája, pihenése, szórakozása.

Ez a fényes, tündöklő csillag korán lefutott a katolikus magyar haza egéről. Még 24 évet sem töltött be, máris zokogva borult a magyar nemzet a reményteljes királyi herceg koporsójára. Az „Árpád véréből sarjadt első liliom“ hamarosan felcserélte a „romlékony életet az örökké tartandóval“. Nemsokára követték őt szent atya és jámbor tanító-mestere. Azóta onnan fölülről oltalmazza a magyar hazát.

Ezer év múlva ismét útra kel néhány szerzetes. Most nem a lagunák városának bájos szigetéről, hanem a Bakony százados tölgyeinek tövéből indulnak el. Most nem a pilisi hegyek közé, hanem a kifürkészhetetlen isteni gondviselés irányítására, a Gellérthegy tövébe törekesznek. Gyarlandóságuk tudatában félve, de egyszersmind az isteni kegyelemben biza-kodva függesztik tekintetüket nagy elődjük szobrára. Törekénységük elle-nére az ő példáját akarják követni. Az ő munkáját akarják folytatni. Ők is azért jöttek, hogy megtanítsanak titeket dolgozni és imádkozni.

Igen! A munkára akarunk megtanítani benneteket. Bele akarjuk csepegtetni a lelketekbe a haladásnak, a tanulásnak egyre növekedő vágyát. Azt akarjuk, hogy szeressétek meg a munkát, mint a földműves szereti az ekéjét, mint az iparos a kalapácsát, ahogy az író a tollát, a pap az oltárt, a katona a kardját, úgy szeressétek a munkát, ahogy szeretjük mindennapi kenyerünket.

Munkátok azonban, kedves ifjak, csak akkor lesz Isten szíve szerint való, ha a munkát imával párosítjátok. A munka ima nélkül szolgaság, céltalan mozgás. Az Isten nevében végzett munka nemcsak kötelesség, hanem méltóság, életprogram, béke, nyugalom és boldogság. A munka nemesíti lelkünket, az ima lelkünket Istenhez emeli. Az ima kapocs, mely az eget a földdel összeköti; a szent atyák szerint aranylánc, mely az égből csüng alá s leér a földre, hogy rajta leszálljanak hozzánk az isteni kincsek, mi pedig felemelkedjünk az Istenhez. Az ima lelkünk számára az, ami testünknek a tápláló étel, a virágnak a harmat, a csillagoknak a sötétség.

Az Isten és az ember között fennálló viszony leginkább a szív, a szeretet kérdése. A szeretet kötelékei azonban gyakran meglazulnak, a lélek legszebb vonásai eltorzulnak. Lelkünk mélyén a kétségbeesés, reménytelenség, életuntság fájdalmas hangjai rezdülnek meg. Csalódás, keserűség hű kísérőink az élet vigasztalan utain. Mikor azután a megtört ábrándok, a megszakadt barátságok, a kihűlt szívek lelkünk rózsáit majdnem egészen elfonnyasztják, mikor belefáradunk mindenbe, még a reménybe is, mikor mindent üresnek, mindent keserűnek találunk, akkor szökken magasra lelkünkől az utolsó sóhaj: Istenem, Istenem!

Midőn tehát rózsás álmaink eltűnnek, illuzióink szétfoszlanak, lelkünk keserűségei megsokasodnak, egész önkénytelenül emeljük szemeinket a magasba. Mikor szívünkben viharok dülnek, akkor lelkünk harangjai megkondulnak. Hangjuk felemelkedik az Istenhez és rábizzuk sorsunkat. Ha felzudulnak a kísértések zivatarai, ha a bajlódások szirtjei fenyegetnek, akkor alázatosságunk mélységéből hangzik fel imánk.

Körülöttünk forrong, alakul, változik minden. Régi síkságok talajából bércek szöknek az ég felé. Évezredek tengereinek helyén acélos búzát termel a messzefutó szárazföld s a büszke hegytüremléseket hullámsírba

temeti egy új tengeralakulás. Megváltozik a növény- és állatvilág képe. Megkorhadt őserdők széthulló porából televényföldet kavar a viharszél. A rombadőlt élet sírhalmán ismeretlen új élet bontogatja szárnyát. Meginog a tudományba vetett hitünk. Kétség lopózik a lelkünkbe. Ebben a zűrzavarban, ebben az örökös forrongásban, az elmúló formák között megdöbbenő szívvel keressük az állandót, mohó vággyal szomjúhozzuk az örökkévaló lényeket. Mikor minden süllyed, mikor minden chaoszban forrong körülöttünk, mikor úgy érezzük, hogy minden virágra fonnyadás, minden csillagra sötétség borul, akkor irányítsuk tekintetünket Szent Imrére. Az ő élete világosan mutatja, mi az állandó, mi az örökkévaló érték.

Isten nélkül semmi jót sem tehetünk. Az Isten pedig, Szent Ágoston szerint, csak azoknak adja kegyelmét, kik azt tőle kérik. Ezért tanított meg bennünket Szent Imre imádkozni. Az imádságra állandóan szükségünk van. Tépett lelkünknek állandóan szüksége van vigasztalásra, kemény sorsunkban vágyódunk a megenyhülés után. Mikor úgy érezzük, hogy az égboltozat minden terhe reánk szakadt, akkor oly jól esik az irgalmasság Istene előtt térdreborulni. Most, kedves ifjak, mégis felejtjük el egyidőre egyéni bánatunkat. Most ne magunkért, hanem a közért, a mi édes hazánkért imádkozunk.

A halál iszonyú rendet vág legjobbjaink sorában. A háború pusztító tüzet gyújt, mely elhamvasztja szépen zsendülő alkotásaink legjavát. Életet követel életért, évtizedes életet a nemzet évezredes életéért. Rombolást, pusztítást, vérontást követel, hogy azután alkothassunk. Apáitok rombolnak, hogy ti békésen építhessetek. Ebben a nagy munkában mindenkinek részt kell venni. Adja mindenki a legjavát annak, amit tud: a gazdag pénzét, a szegény kezemunkáját, a férfi karját, a nő ápoló, sebkötöző kezét, a munkás fillérjét, a tudós tudományát. Millió kéz mozogjon, millió elme tűnődjön, millió szív dobogjon fegyvereink győzelmének érdekében.

De mit adhattok ti, kedves ifjak? A ti karjaitok még gyengék. Nem bírjátok a kardot, a seb omló vérét sem tudjátok elkötni. A ti erőtök még csak piciny fátyol, mely az orkán pusztítását nem tudja elfödni. Mégis tehettek egy drága kincset a haza oltárára: a szíveteket. Szívetek melegségét, ártatlanságát, szeretetét. Ezzel a szentgyónásban és szentáldozásban megtisztult szívvel könyörögjete most Szent Imréhez, intézetünk égi pártfogójához, akinek szobrához az idén nem hozhattatok virágot, — mert virágaitokat elvitték a katonáink, — akinek tiszteletére nem mondhattatok köszöntő verseket, — mert hangotokat elnémította az ágyúdörej, — könyörögjete összekulcsolt kézzel: Szent Imre, oltalmazd meg a mi drága hazánkat!

November 19.-én b. e. *Erzsébet királyné* emlékére rendelt iskolai ünnepen, továbbá *március 15.-én* az első előadási órán minden osztályban az osztályfő méltatta a nap jelentőségét, a tanulók szavaltak és énekeltek.

Április 11.-én az 1848. törvények szentesítésének emlékére előirt ünnepen szentmisét hallgattunk.

Május 22.-én az évváró ünepelelyen a tanulók éneke és szavalatai után az igazgató kiosztotta a jutalmakat.

C) a) Segélyezett, b) ösztöndíjas, c) jutalmazott tanulók.

a) Alapszabályszerűleg szervezett Segítő-egyesületünk ugyan még nincs, de szegény tanulóink anyagi dolgain, amennyire lehet, könnyíteni iparkodunk.

E címen bevétel volt:

1. Tavalyi maradvány	400.— K.
2. Békefi Remig, dr., apát úr engedélyéből minden tanuló beírási díjából 2 kor.	338.— K.
3. Piszter Imre, dr., tanárképző-int. igazgató úr	30.— K.
4. Brisits Géza, pécsi nyomdaigazgató úr	10.— K.
5. Vargha Damján, dr., tanár úr	10.— K.
6. 4 hadikölcsönkötvénynovember—májusi kamata	12.— K.
7. Maradék a jutalomkönyvek díjaiból	2.50 K.
Összesen:	802.50 K.

Kiadások.

1. Egy tanulónak lakáspénzre	20.— K.
2. Egy tanulónak cipőre	10.— K.
3. Iskolai könyvekre	66.88 K.
Összesen:	96.88 K.

Mérleg.

Bevétel	802.50 K.
Kiadás	96.88 K.
Marad	705.62 K.

Ebből 4 darab, egyenkint száz (100) kor. névértékű, 6 százalékos zárolt hadikölcsönkötvényt vásároltunk (à 97.50 K.), összesen 390 kor. értékben, továbbá 3 darab, egyenkint 100 kor. névértékű, 5 és $\frac{1}{2}$

százalékos hadikölcsönkötvényt (à 90.80 K.), összesen 272.40 kor. értékben. A 7 kötvény tehát összesen 662 korona 40 fillérbe került.

Van eszerint 1915. májás 22.-én:

1. 7 darab hadikölcsönkötvény à 100 K. ... 700.— K.

2. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár 21.315. sz.

könyvecskében ..... 43.22 K.

Összesen: ... 743.22 K.

Egyéb segélyek:

A *Szent-István-társulat* könyvkereskedése 28, *Németh József* könyvkereskedő úr 21 kor. értékű könyvet adományozott szegény tanulóknak.

Könyveket adományoztak még: Mátrai Rudolf tanár úr 3, Vezsenyi László, III. o. tan. 5, Lazay Béla, III. o. tan. 5, Helle Barna, III. o. tan. 5, Zboray Adám, III. o. tan. 4, Alkér György, III. o. tan. 6, Lázár gr., III. o. tan. 5, Kárász Ernő, III. o. tan. 5 darabot, mintegy 40 kor. értékben.

Könyveket kapott az I. osztályból 6, a II. osztályból 8, a III. osztályból 10, összesen 24 tanuló.

Az intézet kegyura 27 tanulónak 1386 kor. tandíjat engedett el.

b) Hocz Gábor, II. o. tanuló budai Mária-Terézia-féle ösztöndíjat (240 kor.) kapja.

Neuhold József, III. o. tanuló a Mecséry-féle ösztöndíjat (140 kor.) élvezi.

Szalay Miklós, II. és Zielinski István, III. o. tanulók a jövedéki bírság-alapból 200—200 kor. ösztöndíjban részesülnek.

Alkér György, III. o. tanuló a győri árva-alap-féle alapítvány, Gyulai Elemér, III. o. tanuló a váci Mária-Terézia-féle alapítvány fölös jövedelmének terhére 150—150 kor. tanulmányi segélyt engedélyezett a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr.

Az élvezett ösztöndíjak és tanulmányi segélyek összege: 1080 kor.

Örömmel jegyezzük fel, hogy a jelen év folyamán raktuk le az alapot a *Szent-Imre-főgimnázium első ösztöndíjalapítványához*. Lerakta a három osztály ifjúsága és az intézet tanári kara. Mikor november havában kölcsön-jegyzésre szólította fel fiait a haza, a mi kis seregünk is megmozdult és összehordta a tízóraiból megtakarított filléreit és hozta az új ruha megváltásáért kapott koronákat, s rövid néhány nap alatt együtt volt hét részvény ára (682 kor. 50 fill.). A haza oltárára adták, de nem kívánják vissza, szolgáljon a szegénysorsú Szent-Imre-fiuk támogatására. A tanári kar tagjai (Bitter Illés, Mátrai Rudolf, Vargha Damján, dr., Kiss Albin, dr., Baranyay Jusztin, dr. és Brisits Frigyes, dr.) egy-egy (összesen 6) kötvénnyel nagyobbították meg az alapot, amely azonban még így sem elég arra, hogy

kamatai érdemleges évi segítséget adjanak valakinek. Abban a reményben, hogy lesznek jólelkű gyermekbarátok és akadnak majd iskolánknak jóakaró jóttevői, akik gyarapítani fogják a tőkét, a tanári kar folyó év május 14-én tartott tanácskozmányon azt határozta, hogy a gyűjtést nem zárja le, hanem a növelésére fog törekedni mindaddig, míg legalább kettő ezer korona lesz együtt. Akkor fogja az alapítványt megszervezni. — Gondoktól voltak borusak az arcok és könnytől fátyolosak a szemek, mikor létrejött ez alapítvány; gondokat simítson, könnyeket töröljön mindenkor!

Az ösztöndíj-alapnak eddig tizenhárom (egyenként 100 kor. névértékű) kölcsönkötvénye van 1300 kor. ért., ezenkívül a november—májusi félévre esedékes 39 kor. kamat; az előbbieket az igazgató őrzi, az utóbbit takarékpénztárban gyümölcsöztetjük.

c) *Békefi Remig, dr.*, zirczi apát úr Öméltósága a legjobb viseletű és előmenetelű tanulók jutalmazására osztályonként egy-egy darab 10 koronás aranyat adományozott. A tanári testület a beszerzett jutalomkönyvekkel Dudits Andor, I., Hidassy Dezső, II. s Szüllő Arpád, III. o. tanulókat tüntette ki.

Ugyancsak az *intézet kegyura* szorgalmas énekesek jutalmazására 1 darab 10 koronás aranyat ajánlott fel. Könyvjutalomban részesültek: Gyulai Elemér, III. és Nagy Zoltán, II. o. tanulók.

Hanauer István, dr., érseki biztos úr, a hittanban tanúsított legkiválóbb szorgalom és előmenetel kiténtetésére osztályonként egy-egy ezüst keresztet adományozott. Majláth Imre, I., Mihályovics Tibor, II. o. tan., Zielinski István, III. o. tanuló részesültek ebben a szép elismerésben.

A *Szent-István-társulat igazgatóságától* felajánlott 6 könyvet Czettner Ferenc, Böhm József, Gömöri Pál, I., Glatz Farkas, II., Beitzer Győző és Kárász Ernő, III. o. tanulók kapták.

Az *igazgató* Kárász Ernő, III. o. tanulót az énekben, Belkó Agoston, I. o. tanulót a rajzban, Kuhn Károly, III. o. tanulót a tornában tanúsított kiválóságáért, Hergloz Jenő, II. o. tanulót pedig jóviseletéért részesítette könyvjutalomban.

Mátrai Rudolf, tanár Palos György, I., Waldapfel József, II. s Gerényi Jenő, III. o. tanulókat tüntette ki könyvjutalommal, mint akik a mennyiségtanban kiváló sikerrel munkálkodtak.

Vargha Damján, dr., tanár Bathó István, Csepela Alajos, Dankó István, Neuhold József, III. s Mihályovics Tibor, II. o. tanulóknak ajándékozott egy-egy tanulságos művet szorgalmuk s jóviseletük elismerésül.

Kiss Albin, dr., tanár ugyanezen címen Hocz Gábor, Nagy Zoltán,

Szüllő Ferenc, Petrányi Győző, s Welter Alfonz, II. o. tanulókat részesítette könyvjutalomban; az utóbbi kettőt főleg azért, mert tanulási kedvben s ismeretekben a tanév folyamán szembetűnően fokozódó haladást tüntettek fel.

Baranyay Jusztin, dr., tanár Graff Kálmán, Fáykiss István, I., Kaldsovits Andor, Thén Kálmán, II., Alkér György s Thurnherr Gyula, III. o. tanulóknak a Meier-Várkonyi-féle Sz. Bernát élete című mű egy-egy példányát ajándékozta.

Brisits Frigyes, dr., tanár könyvadományából Graff Kálmán, Fáykiss István, Lakner Pál, Nikolics Tivadar, I., Demjanovich Endre, II. s Fáykiss Géza, III. o. tanulók részesültek, mint mindannyian szorgalmas és jóviseletű ifjak.

Révész Amade, dr., ciszt. r. hercegfalvai segédlelkész úr könyvajándékát Belkó Agoston, I. o. tanuló nyerte el.

Schwartz Elemér, dr., ciszt. r. gyakorló tanár úr Füle Ernő, II. s Alkér György, III. o. tanulókat részesítette könyvjutalomban.

A jutalmak és segélyek mintegy 1600 koronát tesznek ki.

Fogadják mindnyájan, akik szíves érdeklődésükkel tanítványaink és intézetünk iránt érzett meleg érdeklődésüknek jelét adni kegyesek voltak, őszinte hálás köszönetünket. Jöcselekedetük öntudata, Isten áldása legyen boldogító jutalmuk!

D) A hatóságoktól érkezett fontosabb rendeletek.

1914.

1. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 114.811. sz. az iskolai év megkezdésére és a tanítás zavartalan menetének biztosítására ad utasításokat.

2. Tankerületi kir. főigazgató 6286. sz. közli a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 112.404. sz. rendeletét a tanév elején tartandó vizsgálatokról.

3. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 91.038. sz. rendeletével az intézet I—III. osztályának az 1914/15. iskolai évre megadta a nyilvánosság jogát.

4. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 4456. eln. sz. rendelete a földi szederlevél gyűjtéséről.

5. Tankerületi kir. főigazgató 1147. sz. a november 7-iki igazgatói értekezlet határozata alapján elrendeli, hogy Erzsébet napján az első tanítási óra legyen Erzsébet királyné emlékének szentelve; 9 órától rendes előadás.

6. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 149.052. sz. gyűjtést engedélyez a hadbavonultak karácsonyi ajándékára.

7. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 5208. eln. sz. rendelete a népfölkelésre kötelezettek felmentéséről.

8. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 64.529. sz. rendelete megtiltja a tanároknak az intézetükbe járó, vagy ott vizsgázó tanulók magánoktatását.

9. Magyar kir. honvédelmi minisztérium. Hadsegélyő Hivatal 7389. sz. megköszöni a gyűjtött 8 kg. theát.

10. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 155.006. sz. megköszöni a katonák karácsonyi ajándékára gyűjtött 318 kor. 49 fillért.

1915.

1. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 913. eln. sz. rendelete a népfölkelési szemlére behívott középiskolai tanulókról.

2. Tankerületi kir. főigazgató 2089. sz. jóváhagyja a második félévi órarendet.

3. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 165.621/1914. sz. leirata a bányai ág. h. ev. püspökhöz az izr. ünnepek tárgyában.

4. Zirczi apát 134. sz. életre hívja a Mária-kongregációt.

5. Zirczi apát 135. sz. jóváhagyja a tandíj-elengedésre tett felterjesztést.

6. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 16.852 sz. rendelete szerint az osztályvizsgálatok az idén is megtartandók.

7. Tankerületi kir. főigazgató 3326. sz. elaboratumot kér a középiskolai adminisztráció terén kívánatos változtatásokról.

8. Zirczi apát 270. sz. megküldi a Székesfővárosi Tanács 13.107—1915. sz. határozatának másolatát, mely szerint további két iskolai évre még 1—1 tantermet enged át a váli-utcai elemi iskola épületében.

9. Vallás- és közoktatásügyi minisztérium 44.618. sz. rendelete szerint az iskolai év az idén május 22.-én befejezendő.

10. Tankerületi kir. főigazgató 4298. sz. irányításokat ad az iskolai év befejezésére vonatkozólag.

E) A tanulók érdemsorozata.

A számok jelentése:

a) Az érdemsorozatban:

- 1 = jeles
2 = jó
3 = elégséges
4 = elégtelen.

b) A magaviseletben:

- 1 = jó
2 = szabályszerű
3 = kevésbé szabályszerű
4 = rossz.

A rövidítések jelentése:

- g. kath. = görög katolikus
ág. h. ev. = ágostai hitvallású evangélikus
ref. = református
izr. = izraelita
unit. = unitárius
ism. = ismétlő
fm. = felmentve
gr. = gróf.

I. OSZTÁLY.

Sorszám	A tanuló neve és vallása	Rendes tantárgyak									Ének	Rendk. tant.	Magaviselet
		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépíráás	Testgyakorlás			
	Antunovits János	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1
	Bajomy Rezső	3	3	3	3	3	4	3	2	1	2	1	1
	Balás Odön	2	3	3	2	2	3	3	1	1	2	1	1
	Baráthy László	3	3	3	3	3	3	3	2	fm.	2	1	1
5	Bathó László	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1	1
	Belkó Agoston	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1
	Bóhm József , ág. h. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Bresztovszky Domokos	1	2	3	2	2	1	1	2	2	1	1	1
	Czettner Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
10	Csepela István	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	1	1
	Csermák Károly	3	3	3	2	2	3	3	2	2	3	1	1
	Dudits Andor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Eberhardt Antal	2	3	3	2	3	3	3	2	2	1	2	1
	Faykiss István	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	1	1
15	Fischer István	2	2	3	2	2	2	1	2	2	1	3	1
	Gaal Endre	2	3	3	3	2	3	3	1	2	3	1	1
	Galambos Ferenc	2	3	4	3	2	3	3	2	fm.	3	1	1
	Gerényi László	1	3	3	3	3	2	3	2	fm.	1	1	1
	Golda József	1	2	2	1	1	2	1	1	fm.	2	1	1
20	Gömöri Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
	Graff Kálmán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Heinzl Frigyes	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
	Héber József	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1
	Holló Ferenc	1	2	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
25	Jordán Viktor, unit.	2	3	3	2	2	3	2	2	1	1	1	1
	Kendefi Endre	3	3	4	3	3	3	4	2	2	1	2	1
	Kocsis János	1	3	3	2	2	3	3	2	2	3	1	1
	Kolba Vilmos	1	2	3	2	2	2	1	2	2	1	1	1

Sorszám	A tanuló neve és vallása	Rendes tantárgyak								Ének	Rendk. tant.	Magaviselet
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetr.rajz	Számítan	Rajzoló geometria	Szépírás			
30	Kray István	3	3	4	4	3	3	4	3	1	3	2
	Lakner Pál	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1
	Léber Lajos	1	2	1	2	1	1	2	2	1	2	1
	Légrády Tibor, ág. h. ev.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1
	Majláth Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
	Mandity Bonó	3	3	3	2	3	3	4	2	fm.	3	1
35	Mayer Lajos	1	2	2	1	1	2	1	2	1	2	1
	Munkácsy Mihály	2	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2
	Nemecz Sándor	2	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2
	Nikolich Tivadar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Ottlik Lajos, ág. h. ev.	2	2	2	1	1	2	3	2	2	3	1
40	Palos György	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
	Pálházy Endre	2	3	3	2	3	3	3	2	2	2	1
	Párvy Károly	2	2	3	3	3	2	2	2	2	3	1
	Pór László, izr.	1	2	2	2	1	2	2	2	1	3	2
	Pridafka Ernő	1	2	2	2	3	2	3	2	2	3	1
45	Purgly Tamás, ág. h. ev.	2	3	4	2	3	3	3	3	2	3	1
	Putz Ferenc	1	2	3	2	3	2	1	2	2	3	1
	Romoda Győző	2	3	3	3	3	3	4	3	fm.	3	2
	Rösler Endre	1	2	2	1	1	2	1	2	fm.	1	1
	Sánta István	1	2	2	1	1	2	2	1	2	3	1
50	Schmick Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
	Strestik Ödön	1	2	2	1	1	3	3	2	1	3	1
	Stumpf Imre	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1
	Szabó Lajos	2	3	4	3	3	4	3	3	2	3	1
	Szebelédy Ödön	1	2	3	2	3	3	3	2	1	2	1
55	Szentpétery Gyula	1	2	3	2	2	1	2	2	2	2	1
	Szepessy Sándor, g. kath.	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	1
	Szigeti István	2	2	3	1	1	3	3	2	1	2	2
	Varga László	2	3	4	3	3	3	3	2	1	2	2
	Zboray Kázmér	1	2	2	2	1	3	3	2	2	2	1
	Magántanuló:											
	Riemer Miklós, izr.	1	2	3	2	2	3	1	2	—	—	—
	Vizsgálatot nem tett:											
	Strobentz Géza, magántanuló											
	Más intézetbe ment:											
	Kondor Jenő											

Beiratkozott: 62, bizonyítványt kapott: 60.

II. OSZTÁLY.

Sorszám	A tanuló neve és vallása	Rendes tantárgyak								Ének	Rendk. tant.	Magaviselet
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítan	Rajzoló geometria	Szépírá			
	Ambrus Lajos, ism.	1	2	3	3	1	3	2	3	2	—	1
	Beiter Géza	2	2	2	3	2	3	3	2	2	—	2
	Buchert József	1	2	2	2	2	2	1	3	2	—	1
	Buchgraber Gábor	2	2	2	2	2	2	3	3	f.m.	—	1
5	Demjanovich Endre , g. kath.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Dóry Lajos	1	2	2	1	2	2	2	3	3	—	2
	Erdős Tibor, izr.	1	2	3	2	2	3	3	3	2	—	2
	Ertner Károly	1	2	2	2	1	1	2	3	2	—	1
	Füle Ernő	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1
10	Gallart Miksa	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2
	Gál József	2	2	3	2	2	3	3	3	3	—	2
	Glatz Farkas , ág. h. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Greszl Ferenc	1	2	2	2	3	1	2	2	1	1	1
	Heinzl Ottokár	2	1	2	2	2	2	1	1	1	—	2
15	Hergloz Jenő	1	1	2	1	1	1	2	2	2	—	1
	Hidassy Dezső	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Hocz Gábor , g. kath.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Ilosvai László	1	1	2	2	2	2	2	3	1	—	1
	Kaldrovits Andor	1	1	2	1	1	1	2	2	1	—	1
20	Kaufmann István	1	1	2	1	1	2	3	2	2	—	1
	Kovács Ferenc	2	2	3	3	2	3	4	4	2	—	2
	Kratzer József	3	3	3	2	3	3	2	3	2	—	1
	Metzler Jenő	1	1	2	2	2	2	2	3	2	—	1
	Mészáros József	2	2	3	1	2	3	3	3	2	—	1
25	Mihályovics Tibor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Misik Lajos	2	3	2	3	3	3	3	3	1	—	1
	Molnár László	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
	Morva Lajos, ág. h. ev.	2	3	3	2	2	4	4	3	1	—	1
	Nagy Zoltán , ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
30	Neuhold Elemér	1	2	3	2	1	3	4	2	2	2	1
	Óry Lajos	2	2	3	3	3	4	3	3	3	—	2
	Peller József	2	2	3	3	1	3	3	2	3	—	1
	Petrányi Győző	1	1	2	1	1	2	2	2	1	—	1
	Rácz Adám	2	2	2	1	2	3	3	2	1	—	2
35	Réder László	2	2	3	3	3	3	3	3	2	—	1

Sorszám	A tanuló neve és vallása	Rendes tantárgyak									Enek	Rendk. tant.	Magaviselet
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítan	Rajzoló geometria	Szépíráás	Testgyakorlás			
	Romoda Ödön	1	2	2	2	2	2	3	3	2	—	1	
	Szabó Sándor	2	3	4	3	2	3	4	3	3	—	2	
	Szakály Károly	1	3	3	2	2	2	3	3	2	—	1	
	Szalay Miklós	1	2	3	3	2	3	3	3	2	2	1	
40	Szüllő Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	
	Tahy Gábor	1	1	2	1	1	2	2	2	2	—	1	
	Thén Kálmán	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	
	Tomka Emil	1	2	2	1	1	2	1	2	2	1	1	
	Tóth Ferenc	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	
45	Végh József	2	3	3	3	3	2	3	4	1	—	2	
	Waldapfel József, izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	1	
	Welter Alfonz	1	1	1	1	1	2	1	1	2	—	1	
	Wolf Vilmos	1	2	2	2	2	3	3	3	2	—	1	
	Zárda Antal	1	2	3	2	2	3	3	3	2	—	1	
	Magántanuló:												
50	Jankovich Endre	1	1	1	1	1	1	2	2	—	—	—	
	Más intézetbe ment:												
	Lopusny István												
	Schäfer László												
	Vizsgálatot nem tett:												
	Gaal László												
	Szeikovics Ferenc												

Beiratkozott: 54, bizonyítványt kapott: 50.

III. OSZTÁLY.

Sorszám	A tanuló neve és vallása	Rendes tantárgyak								Rk. tant.			Magaviselet	
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Számтан	Rajzoló geometria	Testgyakorlás	Francia nyelv	Gyorsírás		Ének
	Alkér György	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Bachmann Frigyes, ref.	2	3	2	2	2	1	1	2	2	—	—	—	1
	Bathó István	1	2	2	2	1	1	2	2	2	—	1	—	1
	Bánlaky Andor	3	4	4	4	3	3	4	4	2	—	—	—	2
5	Beitzer Győző	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
	Besenyei Zoltán	2	2	4	3	2	2	3	3	2	—	2	—	1
	Böhm Mihály, ág. h. ev.	1	3	3	3	1	3	3	3	1	—	—	—	2
	Brázay Kálmán	1	3	2	2	1	2	2	3	1	—	2	1	1
	Csapó Tibor, ism.	2	3	4	3	1	3	3	2	3	—	—	—	2
10	Csepela Alajos	1	2	1	2	1	2	2	1	2	—	1	1	1
	Denkinger Jenő	1	2	3	3	1	2	2	3	1	—	—	—	1
	Donkó István	1	1	1	2	1	1	2	2	1	—	1	2	1
	Fáykiss Géza	1	1	1	2	1	1	1	1	1	—	1	1	1
	Fekete Gyula	1	1	2	3	2	2	2	3	1	—	1	2	1
15	Filó Jenő	2	3	4	4	3	3	3	4	2	—	—	—	2
	Follát Ádám	2	3	2	2	1	3	3	3	2	—	—	—	1
	Gerencsér József	2	3	4	4	3	3	4	3	fm.	—	—	—	2
	Gerényi Jenő	1	2	1	2	1	1	1	1	fm.	—	—	—	1
	Gyulai Elemér	1	1	1	2	1	1	2	1	fm.	1	—	1	1
20	Harmathy Jenő	2	2	3	3	2	3	3	1	1	—	2	1	1
	Hegedűs Endre	1	2	3	3	2	3	3	3	1	—	2	2	1
	Hegyí Bálint	1	2	3	3	2	3	3	2	1	2	—	—	1
	Helle Barna, ref.	1	2	2	3	1	2	2	1	1	—	2	—	1
	Ibos István	1	2	2	3	1	1	2	2	1	—	—	1	1
25	Kárász Ernő	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1
	Kosztin László	1	2	2	2	2	1	2	2	2	—	2	—	1
	Kozma Géza, izr.	2	3	4	2	1	1	2	2	fm.	—	—	—	2
	Kuhn Károly	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	—	—	1
	Lazay Béla	1	2	3	2	2	3	3	3	2	2	—	1	1
30	Lázár Imre, gr.	1	3	3	3	2	2	3	2	1	—	—	—	1
	Neuhold József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	—	1
	Seidel Mihály	3	3	4	3	2	2	3	3	fm.	—	—	—	2
	Simonyi Vilmos	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	—	—	2
	Simsay János	1	4	4	3	2	3	3	3	2	—	—	—	2
35	Sipos Ferenc, izr.	2	3	3	3	2	2	4	1	3	—	—	—	2

Sorszám	A tanuló neve és vallása	Rendes tantárgyak							Rk. tant.			Magaviselet		
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Számтан	Rajzoló geometria	Testgyakorlás	Francia nyelv		Gyorsírás	Ének
	Skultéty Bertalan	1	1	1	2	1	1	1	1	1	—	1	1	1
	Szalay Ferenc	1	3	3	2	2	3	2	3	3	—	—	—	1
	Szántó Endre	1	3	3	3	2	2	3	2	3	—	—	1	1
	Szecsődy István	1	3	4	3	1	3	3	3	3	—	2	1	2
40	Szüllő Árpád	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1
	Tahy Ferenc	1	2	2	2	1	1	1	1	2	—	—	—	1
	Temple Rezső	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	—	1
	Thurnherr Gyula	1	2	3	2	2	1	2	1	1	—	—	—	1
	Turnovszky Éndre	1	2	2	2	1	3	2	2	2	—	—	—	1
45	Vezsenyi László	2	3	4	4	3	3	3	3	2	—	—	1	2
	Voigt Pál, ism.	1	3	3	4	2	2	3	3	1	—	—	—	2
	Zartl László	2	3	3	3	3	3	2	1	2	—	—	—	1
	Zboray Ádám	2	3	4	3	2	3	3	3	2	—	—	—	1
	Zboray Tibor	1	2	2	3	1	1	2	2	1	2	—	1	1
50	Zielinski István	1	1	2	2	1	2	2	2	2	—	1	1	1
	Waldapfel Gábor, önk. ism.													
	Kimaradtak:													
	Frank János													
	Frank Márton													

Beiratkozott: 53, bizonyítványt kapott: 50.

F) Statisztikai kimutatás.

	I.	II.	III.	Össze- sen
1. <i>Beíratkozott:</i>				
Nyilvános tanuló	62	54	53	169
Magántanuló	—	—	—	—
Összesen	62	54	53	169
Az előző osztályból lépett fel	62	53	50	165
Ismétlő	—	1	3	4
Összesen	62	54	53	169
A nyilvános tanulók közül magántanuló lett	2	1	—	3
Önként kimaradt	1	2	2	5
Tanács folytán távozott	—	—	—	—
Kizárattott	—	—	—	—
Meghalt	—	—	—	—
Az osztályvizsgálatról elmaradt	—	2	1	3
Osztályvizsgálatot tett	59	49	50	158
Összesen	62	54	53	169
A magántanulók közül a vizsgálatról el- maradt	1	—	—	1
Osztályvizsgálatot tett	1	1	—	2
Összesen	2	1	—	3
Osztályvizsgálatot tett nyilvános és magán- tanulók	60	50	50	160
2. A nyilvános tanulók megbetegedéseinek száma	226	165	132	523
Könnyű	202	155	125	482
Súlyos	20	5	4	29
Fertőző	4	5	3	12
3. A fegyelmi esetek száma	—	—	—	—
Igazgatói megrovásban részesült	—	—	—	—
Tanárkari megrovásban	—	—	—	—
4. A nyilvános és magántanulók megoszlása kor szerint:				
1905-ben született	4	—	—	4
1904-ben „	44	7	—	51
1903-ban „	12	36	4	52
1902-ben „	—	6	34	40
1901-ben „	—	1	11	12
1900-ban „	—	—	1	1

	I.	II.	III.	Össze- sen
5. Az osztályvizsgálatot tett <i>nyilv.- és magán- tanulók</i> megoszlása: a) <i>honosság</i> szerint:				
Magyarországi	60	50	50	160
Horvát-Szlavonországi	—	—	—	—
Külföldi	—	—	—	—
b) <i>Szüleik állandó lakása</i> szerint:				
Budapesten	44	35	37	116
A magyar anyaország más törvényhatósá- gában lakott	16	15	13	44
És pedig:				
Bars vármegye	—	1	—	1
Borsod vármegye	—	—	1	1
Fejér vármegye	3	2	3	8
Jász-Nagykún-Szolnok vármegye	—	1	—	1
Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegye	11	11	9	31
Vas vármegye	1	—	—	1
Veszprém vármegye	1	—	—	1
6. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és ma- gántanulók megoszlása <i>szülőik foglalko- zása</i> szerint:				
Nagybirtokos, nagybérelő	—	—	1	1
Középbirtokos középbérelő (100—1000 hold)	1	1	—	2
Kisbirtokos, kisbérelő (100 holdon alul)	—	1	2	3
Gazdasági tisztviselő	1	—	—	1
Gazdasági segédszemély	2	—	—	2
Nagyiparos, bánya-nagyvállalkozó	1	—	1	2
Kisiparos	6	10	4	20
Ipari segédszemély, előmunkás	1	2	1	4
Ipari vagy bányászati segédszemély	—	5	—	5
Nagykereskedő vagy nagyvállalkozó	4	—	—	4
Kiskereskedő vagy kisvállalkozó	4	2	—	6
Kereskedő vagy közlekedési segédszemély, altiszt, szolga	—	4	—	4
Kereskedő vagy közlekedési tisztviselő	3	1	1	5
Köztisztviselő	—	3	26	29
Pap, tanár, tanító	4	3	5	12
Másféle értelmiségi	21	18	5	44
Közhivatali alkalmazott, szolga	6	—	1	7
Háztulajdonos	—	—	—	—
Katona-, csendőrtiszt	2	—	1	3
Napszámos	—	—	—	—
Nyugdíjas, tőkés	3	—	—	3
Magánzó	1	—	2	3
Egyéb ismeretlen foglalkozású	—	—	—	—
Arvaházi, szeretetházi tanuló	—	—	—	—
Összesen	60	50	50	160

	I.	II.	III.	Össze- sen
7. Vallás szerint :				
Róm. kath.	52	43	45	140
G. kath.	1	2	—	3
Református	—	1	2	3
Ág. h. ev.	4	2	1	7
Izraelita	2	2	2	6
Unitárius	1	—	—	1
8. Anyanyelv szerint :				
Magyar	58	46	50	154
Német	1	4	—	5
Szerb	1	—	—	1
9. Nyelvismeret szerint a magyar anyanyel- vűek közül :				
Csak magyarul tudott	46	38	42	126
Más nyelven is	14	12	8	34
Németül	14	12	7	33
Horvátul	—	—	1	1
Oláhul	—	—	—	—
10. A nyilvános tanulók magaviselete és óra- mulasztása :				
Jó magaviseletű	49	38	37	124
Szabályszerű	9	11	13	33
Kevésbé szabályszerű	1	—	—	1
Összesen	59	49	50	158
Egy órát sem mulasztott	4	10	11	25
Csak igazoltan	54	39	39	132
Igazolatlanul	1	—	—	1
Az igazoltan mulasztott órák száma	2246	1560	1454	5260
Az igazolatlanul mulasztott órák száma	4	—	—	4
11. A nyilvános és magántanulók közül :				
Minden rendes tárgyból				
Jeles	10	10	3	23
Legalább jó	16	15	15	46
Legalább elégséges	26	20	19	65
Egy tárgyból elégtelen	5	3	8	16
Két tárgyból elégtelen	2	2	2	6
Több tárgyból elégtelen	1	—	3	4
Összesen	60	50	50	160
Énekből legalább elégséges eredmény				
Francia nyelvből	59	11	18	88
„ „	—	—	14	14
Gyorsírásból	—	—	20	20
„ „	—	—	—	—

12. A tanulás eredménye.

	I. osztály				Az eredmény középértéke	II. osztály				Az eredmény középértéke	III. osztály			Az eredmény középértéke	
	Jeles	Jó	Elég-séges	Elég-telen		Jeles	Jó	Elég-séges	Elég-telen		Jeles	Jó	Elég-séges		Elég-telen
Vallástan ...	36	18	6	—	1.50	34	15	1	—	1.34	36	12	2	—	1.32
Magyar nyelv...	19	21	20	—	2.00	21	23	6	—	1.70	13	17	18	2	2.18
Latin nyelv ...	19	12	23	6	2.21	12	22	15	1	2.12	10	16	13	11	2.50
Német nyelv ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	22	19	5	2.50
Történelem ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	19	5	—	1.58
Földrajz ...	25	24	10	1	1.70	23	17	10	—	1.75	20	13	17	—	1.94
Természetrájz...	29	13	18	—	2.10	24	20	6	—	1.65	—	—	—	—	—
Számтан ...	19	17	22	2	2.06	15	16	17	2	2.14	12	18	17	3	2.22
Rajzoló geometria	24	11	21	4	2.06	15	14	17	4	2.20	17	15	16	2	2.06
Szépírás ...	21	34	5	—	2.00	10	16	22	2	2.32	—	—	—	—	—
Testgyakorlás ¹ ...	19	32	—	—	1.63	18	25	5	—	1.72	24	16	4	—	1.—
Összesen	207	182	119	13	1.88	172	168	99	9	1.87	162	148	111	23	1.99

Az egész ifjúság tanulmányi eredményének középértéke: 1.91.

¹ A testgyakorlás alól fel volt mentve az I. osztályból 8, a II. osztályból 1, a III. osztályból 6 ny. r. és 2 magántanuló.

IV.

A jövő (1915—16.) iskolai évben használandó tankönyvek jegyzéke.

I. osztály.

1. Róm. kath. nagyobb katekizmus.
2. Bartha J.: Magyar nyelvtan, 6. kiadás.
3. Prónai A.: Magyar olvasó, I. rész, 4. kiadás.
4. Fodor-Székely: Liber Sexti, 3. kiadás.
5. Pirchala: Latin nyelvtan, 12. kiadás.
6. Jákó-Újházy: A magyar királyság földrajza, 2. kiadás.
7. Kozma-Kőrösi: Rendszeres földrajzi atlasz, 17. kiadás.
8. Horváth-Marosi: Növénytan és állattan, I. rész.
9. Gidró: Számтан, 3. kiadás.
10. Lendvai: R. geometria, I. rész.
11. Vajda: Szépírási minták.

II. osztály.

1. Róm. kath. nagyobb katekizmus (mint az I. o.).
2. Pokorny: Ószövetségi bibliai történetek, 7. kiadás.
3. Bartha J.: Magyar nyelvtan, 6. kiadás (mint az I. o.).
4. Prónai A.: Magyar olvasó, II. rész.
5. Fodor-Székely: Liber Sexti, 2. kiadás (a tavalyi).
6. Pirchala: Latin nyelvtan, 12. kiadás (a tavalyi).
7. Jákó-Ujházy: Az ó-világ földrajza, 2. kiadás.
8. Kozma-Kőrösi: Rendszeres földr. atlasz, 17. k. (mint az I. o.).
9. Horváth-Marosi: Növénytan és állattan, II. r.
10. Gidró: Számтан, 3. kiadás (mint az I. o.).
11. Lendvai: Rajzoló geometria, II. r.
12. Vajda: Szépírási minták (mint az I. o.).

III. osztály.

1. Róm. kath. nagyobb katekizmus (mint a II. o.).
2. Pokorny: Ujszövetségi bibliai történetek, 7. kiadás.
3. Bartha J.: Rendszeres magyar nyelvtan, 3. kiadás.
4. Prónai: Magyar olvasókönyv, III. rész, 2. kiadás.
5. Fodor-Székely: Liber Sexti, II. rész, 2. kiadás.
6. Pirchala: Latin nyelvtan (mint a II. o.).
7. Szörényi: Német nyelvkönyv, I. rész.
8. Ujházy: A magyar nemzet történelme, I. r., 4. kiadás.
9. Kogutowitz: Atlasz a magyar tört. tanításához, I. rész.
10. Jákó-Ujházy: Az újvilág földrajza, 2. kiadás.
11. Lévay: Matematikai és fizikai földrajz, 2. kiadás.
12. Kozma-Kőrösi: Rendszeres földrajzi atlasz, 17. kiadás.
13. Gidró: Számítás (mint a II. o.).
14. Lendvai: Rajzoló geometria, III. rész, 2. kiadás.

IV. osztály.

1. Pokorny: Kath. szertartástan, 8. kiadás.
2. Bartha-Tordai: Stilisztika.
3. Lehr: Arany Toldi-ja.
4. Fodor-Székely: Liber Sexti, II. (mint a III. o.).
5. Pirchala: Latin nyelvtan (mint a III. o.).
7. Ujházy: A magyar nemzet tört., II.
8. Kogutowitz: Atlasz a magy. tört. tanításához, I. (mint a III. o.).
9. Horváth-Marosi: Növénytan.
10. Borosay: Algebra, 6. kiadás.
11. Lendvai: R. geometria, III. (mint a III. o.).

V.

Tájékoztató az 1915—16. iskolai év kezdetére.

1. A jövő (1915—16.) iskolai évben megnyílik a Szent-Imre-főgimnázium *IV. osztálya* is.

2. A *beírások* május 28.-án és 29.-én, továbbá június 6—7., és — ha hely marad — szeptember 1., 2. és 3.-án délelőtt 9—12-ig lesznek a Váli-utca 1. sz. székesfővárosi elemi iskola épületében (földsz. 5. sz.).

A májusi és júniusi terminusokon, továbbá szeptember 1.-én az *I. osztályba* csak róm. kath. vallású tanulókat veszünk fel; a *II.—IV. osztályba* pedig csak azokat, akik a lefolyt évben intézetünkbe jártak.

Szeptember 2.-án és 3.-án mind a három osztályba bármely vallású és bárhol járt tanuló iratkozhatik.

Ismétlők csak szeptember 3.-án jelentkezhetnek felvételle.

3. A beírássra minden tanuló személyesen és pedig atyja vagy anyja, vagy ezek megbízottja kíséretében tartozik megjelenni.

4. Az 1883.: XXX. t.-c. 10. §-a szerint az *I. osztályba* csak a 9. évet betöltött, de a 12. évet meg nem haladott tanulók vehetők fel, ha az elemi iskola négy osztályát jó sikerrel elvégezték s ezt nyilvános iskolától nyert bizonyítvánnyal, vagy felvételi vizsgálaton igazolják. 12 évesnél idősebb tanuló felvételéről a tanári testület határoz.

A többi osztályba az előző osztály bizonyítványa alapján kérhető a felvétel.

5. Akik *első ízben* lépnek az intézetbe (pl. az *I. osztályba* iratkozók), magukkal hozzák *a)* az előző (1914—15.) évi iskolai bizonyítványukat, *b)* születési anyakönyvi kivonatukat, *c)* *keresztlevelüket*, illetőleg a megkereszteltetés tényét igazoló hiteles (hivatalos számmal és pecséttel ellátott) iratot, *d)* himlő-oltó (ha 12-nél idősebbek, újra-oltó) bizonyítványukat.

Akik a múlt évben már tagjai voltak intézetünknek, azok csak tavalyi (1914—15.) iskolai bizonyítványukat hozzák el a beírássra.

6. A beírás díja 18 korona, amelyet a beíráskor mindenkinek le kell fizetnie. Ez alól senki sem menthető fel.

Az évi tandíj 72 korona, melyet negyedévenként (beíráskor, október 1.-én, január 1.-én és április 1.-én) is lehet fizetni. A beírási díjat az igazgató, a tandíjat az osztályfők szedik be.

7. Szegénysorsú, jó magaviseletű és jeles, vagy legalább jó előmenetelű tanulók tandíjelengedést kérhetnek. A folyamodványt, amelyhez szegénységi bizonyítvány melléklendő s amelyben a kiskorú testvérek száma is megemlítendő, mélt. és főtiszt. Békefi Remig, dr., zirczi apát úrhoz kell címezni s szeptember 6.-ig az intézeti igazgatónál kell benyújtani.

Az első osztályba lépő és a más intézetből jött tanulók csak a félévi Értesítő alapján folyamodhatnak a II. félévi tandíj elengedéseért.

8. Az év végén (május 28—29., jún. 6—7.) beírt tanulók kötelesek a Felvételi Lappal szeptember 1—3. délelőtt 9—12 közt a részletes adatok bejegyzése végett az osztályfőknél személyesen jelentkezni. Aki ezt elmulasztja, nemcsak a belépésre való jogosultságát, hanem a lefizetett beírási díjat is elveszíti.

9. A szeptember 3.-a után jelentkezőket, ha késedelmüket kellőképp igazolják, az igazgató egy héten belül felveheti. A később jelentkezők felvételét az igazgatóság útján benyújtott folyamodványra a Budapest fő- és székvárosi tankerület kir. főigazgatója, mélt. Erődi Béla, dr., udvari tanácsos úr engedheti meg.

10. Aki egy tárgyból bukott, ha magaviselete legalább szabályszerű s a javításra a tanári testülettől engedélyt nyert — ami a bizonyítványban jelezve van — folyamodvány nélkül tehet javító vizsgálatot.

Aki két tárgyból kapott elégtelen érdemjegyet, csak a tankerületi főigazgatóság engedélyével javíthat. Ez engedélyért a Budapest fő- és székvárosi tankerület kir. főigazgatóságához intézett, iskolai bizonyítvánnyal felszerelt s 1 koronás bélyeggel ellátott folyamodványt a főgimnáziumi igazgatóságnál folyó évi június 7.-ig kell benyújtani.

A két tárgyból bukott olyan tanulók, kiknek magaviselete kevésbé szabályszerű, vagy akik ugyanazon tárgyból az I. félévben is megbuktak, javító vizsgálati engedélyt nem kaphatnak.

A javító vizsgálatra augusztus 31.-én délelőtt 8 órakor kell az igazgatónál (I. Váli-utca 1.) jelentkezni.

11. Amely tanuló az évvégi vizsgálatokat betegség, vagy egyéb fontos ok miatt le nem tehetette, vagy megszakítani volt kénytelen, az évvégi utolsó vizsgálat napjáig (május 20.) a tanári testülethez pótlóvizsgálati engedélyért folyamodhatik. A betegséget hatósági vagy hatóságilag megerősített orvosi bizonyítvánnyal kell igazolni. A pótlóvizsgálat minden tantárgyra kiterjed és díjtalan.

A pótlóvizsgálatra aug. 31.-én délelőtt 8 órakor kell jelentkezni.
13. Másjellegű középiskolákból csak megfelelő különbözeti vizsgálat után lehet átlépni.

12. A testgyakorlás, mértani rajz technikai része és a szépírás tanulása alól fölmentendő tanulókat a hatósági orvos fogja megvizsgálni s a fölmentést vagy a főigazgató, vagy az igazgató adja meg. Külön folyamodni nem kell.

14. A jövő (1915—16.) iskolai évben használandó tankönyvek jegyzékét ezen Értesítőben közöljük. Figyelmeztetjük a tanulókat, hogy a könyvkereskedőtől csak a könyvek legújabb kiadásait fogadják el.

15. Szeptember 4.-én Veni Sancte-val nyitjuk meg az iskolai évet.

Bitter Illés,
igazgató.

2002